



รูปแบบ โครงสร้างการดำเนินงานและการควบคุมธนาคารพาณิชย์

(๒๕๓๑ - ๒๕๔๔)

บทบาทของธนาคารพาณิชย์จะเป็นไปในรูปใด แต่ไหน ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดทางรูปแบบ โครงสร้างการดำเนินงาน และขอบเขตการดำเนินงานที่กฎหมายเปิดช่องทางให้ การศึกษา เฉพาะหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจึงมีความจำเป็นยิ่ง

รูปแบบของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๔๔)

ระบบธนาคารพาณิชย์ของไทยมีรูปแบบที่สำคัญ และคงอยู่ต่อเนื่องนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง จนถึงปัจจุบัน สองลักษณะ คือ เป็นธนาคารที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในการสนับสนุนการค้าต่างประเทศ (foreign exchange bank) โดยรับเอาเทคนิคการดำเนินงานจากระบบธนาคารพาณิชย์ อังกฤษ และเป็นระบบธนาคารสาขา

ระบบธนาคารเพื่อสนับสนุนการค้าต่างประเทศ ในระยะแรกของการเจริญเติบโต ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย อังกฤษเป็นประเทศแรกที่ได้เข้ามาก่อตั้งกิจการธนาคาร ในประเทศไทยอย่างมั่นคง และนำเอาเทคนิคการดำเนินงานธนาคาร เป็นรูปแบบให้ธนาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นตามมารับไว้ดำเนินการถว้ย นอกจากนั้นไทยยังมีการติดต่อกาชาขายกับประเทศต่าง ๆ ที่มีระบบเงินตราเป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิง (Sterling Area) เป็นส่วนใหญ่ ระบบการเงินและการธนาคารจึงมีแนวโน้มที่จะมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน

ระบบธนาคารคังกล่าว เป็นระบบธนาคารซึ่งอังกฤษใช้ในดินแดนอาณานิคมและดินแดน ใกล้เคียงที่ได้รับอิทธิพลของจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจของอังกฤษ ซึ่งอาจแบ่งเป็น ๔ เขตตาม ภูมิภาค คือ กลุ่มอาฟริกาตะวันออก อาฟริกาตะวันตก อาฟริกากลาง ภาคตะวันออกของ มหาสมุทรแปซิฟิก กลุ่มประเทศบริเวณมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรอินเดีย และกลุ่มประเทศ

ตะวันออก ซึ่งประกอบไปด้วย มลายู สิงคโปร์ บรูไน บอร์เนียวเหนือ ซาราวัก และ
ฮ่องกง

ธนาคารเหล่านี้เป็นธนาคารสาขา (Oversea Branches) ของธนาคารต่าง ๆ ที่มี
สำนักงานใหญ่จดทะเบียนในประเทศอังกฤษ และกระจายสาขาไปยังที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอก
ประเทศ ผู้จัดการสาขาในอาณานิคมมีตำแหน่งและฐานะเท่าเทียมกับผู้จัดการสาขาในประเทศ
ทุกประการ หากแต่รองรับนโยบายการดำเนินงานจากสำนักงานใหญ่ โดยที่ได้รับความเชื่อถือ
ทางคานเงินทุนจากสำนักงานใหญ่ และในขณะเดียวกันก็ส่งผลประโยชน์เกือบทั้งหมดกลับสู่
อังกฤษเหมือนกิจการอื่น ๆ ควบ นอกจากนั้นการดำเนินงานยังขึ้นกับความเคลื่อนไหวของเงิน
ตราในประเทศอังกฤษอีกด้วย^๑

หน่วยงานที่ควบคุมธนาคารเหล่านี้ คือ Secretary of State for the Colonies
และในแต่ละธนาคารมีผู้ว่าการ (Governor-in-Council) และกรรมการที่ปรึกษา ควบคุมการ
ดำเนินงาน โดยจะขอเรียกบัญชี เอกสารต่าง ๆ มาตรวจสอบ หรือถอนใบอนุญาตก็ได้
สาขามีหน้าที่ต้องส่งบุคคล และรายงานต่าง ๆ เป็นประจำตามกำหนด^๒

^๑ W.T. Neurlyn, "The Colonial Empire" in Banking in British Commonwealth, ed. R.S. Sayers (Oxford : The Clarendon Press, 1952),
pp. 421 - 422 .

^๒ Ibid., pp. 437 - 438 .

^๓ Ibid., p. 440 .

^๔ Ibid., p. 448 .

การบริหารธนาคารเป็นการให้บริการทางด้านการค้า เป็นหน้าที่สำคัญ นั่นคือ ธนาคารต้องรับฝากเงิน หาผลประโยชน์จากการซื้อแลกเปลี่ยน และสร้างเครดิต การแจกจ่าย เครดิตส่วนใหญ่เป็นเงินระยะสั้น ซึ่งกระทำโดยการจ่ายเงินล่วงหน้าโดยมีมูลค่าประกันจาก พอลคา หรือการซื้อหลักทรัพย์ โดยให้เครดิตแก่พอลคารายย่อย

อย่างไรก็ตามกิจการส่วนใหญ่ของธนาคารจะเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ธนาคารจะให้เงินแก่พอลคาส่งออกและพอลคาที่รับสินค้าเข้า และให้บริการทางการเงิน ระหว่างประเทศ สำหรับเงินระยะยาวธนาคารไม่มีใครเต็มใจจะให้ยกยืม ส่วนใหญ่การก ึ่งยืมระยะยาวมักเป็นเงินกู้เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมภายในประเทศ ซึ่งผิดจาก นโยบายของสำนักงานใหญ่ ในบางกรณีธนาคารอาจให้รัฐบาล หรือ สหกรณ์กึ่งยืมบาง ธนาคาร เหล่านี้จึงมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจในอาณานิคมน้อย ธนาคารต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจการใน ตะวันออก คือ Charter Bank of India, Australia and China (มี ๒๐ สาขา) Eastern Bank Ltd. (๓ สาขา) Indian Overseas Bank, Ltd. (๓ สาขา) Mercantile Bank of India, Ltd. (๘ สาขา) National Bank of India (๘ สาขา) Hong Kong and Shanghai Banking Corp (๑๗ สาขา) และ Overseas Chinese Banking Corp., Ltd. (๑๘ สาขา)

ในขณะที่ธนาคารเหล่านี้ดำเนินงาน เจ้าของประเทศพยายามก่อตั้งธนาคารพาณิชย์ ของตนเองเพื่อแข่งขันกับธนาคารต่างชาติ โดยรับเอาเทคนิคการดำเนินงานของธนาคารอังกฤษ ที่ดำเนินงานอยู่นอกเขต หากมีวิวัฒนาการแตกต่างกันไปตามข้อแม่ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของตน ตัวอย่างเช่น

^๑ Ibid., p. 451 .

^๒ Ibid., p. 453 - 454 .

^๓ Ibid., p. 437 .

ในประเทศอินเดีย ธนาคารระบบ exchange bank ตามแบบอังกฤษ เป็นระบบ
 ที่เก่าแก่ที่สุด ส่วนใหญ่เป็นของธนาคารต่างชาติ เช่น ลอยด์แบงก์ (Lloyds Bank)
 ชาร์เตอร์แบงก์ ออฟอินเดีย (Charter Bank of India) เมอร์แคนไทล์แบงก์ (Mercantile
 Bank) และ แนชันแนลแบงก์ ออฟอินเดีย (National Bank of India) ในบริการทาง
 การค้า การซื้อลด การจ่ายเงินล่วงหน้า เชี่ยวชาญทางการค้าต่างประเทศ สนับสนุนธุรกิจ
 การส่งออกในสองขั้นตอน คือ ในการขนส่งสินค้าออกหรือ รับผิดชอบเข้าที่เมืองท่า และในการ
 ขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตไปยังเมืองท่าส่งออกโดยวิธีเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิต (letter of
 credit) ธนาคารเหล่านี้ใหญ่ในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ คือ การค้าร้อยละ ๔๘
 อุตสาหกรรม ร้อยละ ๔ อารีฟอน ร้อยละ ๒ และไม้ไผ่จำแนก ร้อยละ ๒

สำหรับธนาคารพาณิชย์ของอินเดียเองนั้น เช่น อิมพีเรียลแบงก์ ออฟอินเดีย
 (Imperial Bank of India) ดำเนินงานตามลักษณะของธนาคารพาณิชย์ทุกประการ แต่ได้
 รับอภิสิทธิ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น พระราชบัญญัติ อิมพีเรียลแบงก์ ออฟอินเดีย ค.ศ. ๑๙๒๐
 ให้สิทธิธนาคารที่ขมเงินธนาคารเงินทุนสำรองไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล ธนาคารจึงมีอิทธิพลมาก
 ในฐานะตัวแทนของธนาคารเงินทุนสำรองของประเทศ (Reserve Bank)

ในประเทศปากีสถาน ธนาคารพาณิชย์ใช้ระบบธนาคารแบบอังกฤษ แต่มีการผูกขาด
 การธนาคารโดยกลุ่มหนึ่งที่มั่งคั่ง มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจดี และดำเนินงานในระบบครอบ
 ครว้ เช่น ธนาคาร ฮาบีบ (Habib Bank) และธนาคารมุสลิมคอมเมอร์เชียลแบงก์

J.S.G. Wilson, "Business and Banking in India", in Banking in
 British Commonwealth, ed. R.S. Sayer, pp. 272 - 275 .

๒

Ibid., p. 158 .

(Muslim Commercial Bank) เป็นต้น

เพื่อสนับสนุนการกล่าวอ้างของตน จึงขอลาดึงระบบธนาคารพาณิชย์ของชาติ
 ตะวันตกที่เข้ามาทำการในประเทศไทยในระยะเวลาใกล้เคียงกัน แต่มิได้มีอิทธิพลเห็นชัด
 ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ของฝรั่งเศส เป็นระบบธนาคารที่รับ
 การควบคุมจากรัฐบาลอย่างเข้มงวด แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ธนาคารเงินฝาก (Deposit
 Banks หรือ Banques de Deposits) รับฝากเงินกำหนดเวลาต่ำกว่า ๒ ปี ธนาคาร
 ธุรกิจ (Business Banks หรือ Banques d' Affaires) รับเงินฝากระยะสั้นและระยะ
 ยาว และธนาคารเพื่อเครดิตระยะยาว คือ รับฝากเงินที่มีกำหนดเวลาไม่ต่ำกว่า ๒ ปี^๒ และ
 เทคนิคการธนาคารก็ดำเนินงานคล้ายคลึงกันเพราะเป็นธนาคารที่ดำเนินงานระหว่างประเทศ
 อย่างไม่รู้ก็ตามมีผู้แบ่งประเภทของธนาคารพาณิชย์อังกฤษเป็นประเภท ๆ คือ
 ธนาคารเงินฝาก (domestic deposit bank) ธนาคารโพ้นทะเล (overseas bank)
 สถานที่ซื้อลดตั๋วเงินคลัง (discount house) ธนาคารเพื่อการพาณิชย์กรรม (merchant
 bank) และ สถาบันออมเงิน^๓ ธนาคารไทยได้รับระบบต่าง ๆ ทุกประเภทมารวม
 ดำเนินการ แต่เจริญรอยตามระบบธนาคารโพ้นทะเลในอัตราดอกเบี้ยสูง เช่นเดียวกับ

^๑ Wilson, J.S.G., "Banking in Pakistan" in Banking in British Commonwealth, ed. R.S. Sayer, pp. 272 - 275.

^๒ Steuber Usel, International Banking. The Foreign Activities of the Bank of Piminciple Industrial Countires, (Leyam : A.W. Sythoff International Publishing Co., B.r., 1976), p. 40 .

^๓ Ibid., p. 21 .

ประเทศในบริเวณปอนส์เตอร์ดิ้งอื่น ๆ ที่ได้รับอิทธิพลของธนาคารชนิดนี้^๑

ธนาคารพาณิชย์ของไทยจึงประกอบธุรกิจประเภท "ก. รับฝากเงินและใช้เงินนั้น
เพื่อหารายได้โดยการใหญ่ ข. ซื้อขายตั๋วแลกเงิน (bill of exchange) หรือเอกสาร
เปลี่ยนมือ (negotiable paper) ค. การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ"^๒
หมายความถึงการดำเนินงานในฐานะสถาบันแหล่งกลางในการระดมเงินทุนจากผู้ออมรายย่อย
มาลงทุนแก่โครงการทุนนั่นเอง

^๑ Ibid., p. 24 .

^๒ หจข. ร. ๗ พ. ๒/๕ เรื่องประมวลแพ่ง พ.ศ. ๒๔๗๒ ตอนพระราชบัญญัติ
ควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยและสาธารณูปโภค .
ลักษณะการประกอบกิจการนี้สืบต่อมา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.
๒๕๐๕ ว่า "การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงิน
ที่ต้องจ่ายคืน เมื่อทางถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์ในทาง
หนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ใหญ่ยืม (ข) ซื้อ ขาย หรือ เก็บเงินค้ำตั๋วแลกเงินตราสาร
เปลี่ยนมือ (ค) ซื้อหรือขายเงินปริวรรตต่างประเทศ ทั้งนี้ จะประกอบธุรกิจประเภทอื่น
อันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือไม่ก็ตาม

จำนวนเงินฝากและเงินในบัญชีของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยทุกธนาคารรวมกัน
เท่าที่ได้มีการรวบรวมไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๘ เป็นดังนี้

พ.ศ.	เงินฝากทุกประเภท (บาท)	เงินในบัญชี* (บาท)
๒๔๘๑	๕๕,๕๓๘,๐๐๐.-	๒๕,๖๓๘,๐๐๐.-
๒๔๘๒	๖๔,๘๔๑,๐๐๐.-	๒๔,๖๕๑,๐๐๐.-
๒๔๘๓	๗๒,๗๒๐,๐๐๐.-	๓๖,๒๓๘,๐๐๐.-
๒๔๘๔	๗๖,๐๕๖,๐๐๐.-	๓๗,๒๖๔,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๕	๘๗,๘๑๘,๐๐๐.-	๔๗,๘๒๒,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๖	๑๒๗,๖๗๐,๐๐๐.-	๕๐,๑๓๓,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๗	๒๑๑,๘๑๗,๐๐๐.-	๘๖,๕๖๕,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๘	๓๒๓,๗๕๕,๐๐๐.-	๓๗,๖๒๗,๐๐๐.-

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

* รวมเงินกู้สามัญและการจ่ายเงินล่วงหน้า (Loan and Advance)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากกระแสรายวันระยะสั้น (Sight Deposit) ซึ่งมีจำนวนมากกว่าเงินฝากประจำ (time deposit) ดังนี้

จำนวนเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๘

พ.ศ.	เงินฝากกระแสรายวัน (บาท)	เงินฝากประจำ (บาท)
๒๔๘๑	๔๓,๖๐๙,๐๐๐.-	๑๖,๓๓๐,๐๐๐.-
๒๔๘๒	๔๘,๓๖๙,๐๐๐.-	๑๖,๐๗๒,๐๐๐.-
๒๔๘๓	๕๕,๔๕๔,๐๐๐.-	๑๗,๒๖๖,๐๐๐.-
๒๔๘๔	๖๖,๘๘๘,๐๐๐.-	๙,๐๖๘,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๕	๘๖,๕๒๖,๐๐๐.-	๑๑,๓๙๓,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๖	๑๑๑,๑๐๓,๐๐๐.-	๑๖,๕๖๗,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๗	๑๙๖,๕๕๐,๐๐๐.-	๑๗,๓๖๑,๐๐๐.-
ธันวาคม ๒๔๘๘	๓๐๔,๓๙๔,๐๐๐.-	๑๙,๓๕๑,๐๐๐.-

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การซื้อขายหรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงินและเอกสารเปลี่ยนมือ เป็นการให้บริการทางธนาคารค้า ไม่ว่าจะเป็นการค้าภายในประเทศ หรือการค้าระหว่างประเทศ เช่น การให้บริการจ่ายเงินโดยเช็คเตอร์ ออฟ เครดิต (letter of credit) ให้บริการค้าประกันสัญญาในการส่งสินค้า และตั๋วสัญญาใช้เงิน ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๘ มีจำนวนดังนี้

จำนวนเงินซื้อลดตั๋วต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๘

เดือนธันวาคม พ.ศ.	จำนวน (บาท)
๒๔๘๖	๑,๘๕๖,๐๐๐.-
๒๔๘๗	๘,๔๘๗,๐๐๐.-
๒๔๘๘	๓๗๓,๐๐๐.-

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารได้ให้บริการการซื้อลดตั๋วเงินและการค้ำระหว่างประเทศตั้งแต่แรกเริ่ม
ซึ่งเรียกกันว่า "การช่วยตัว" ดังนี้

ลักษณะการช่วยตัวนั้นทำกันอย่างตรงไปตรงมา เป็นตัวว่า พุฒาคคนหนึ่ง ชื่อ นาย ก. ไคสงสินค้าเขาไปขาย ทางประเทศ มี นาย ข. เป็นผู้รับซื้ออยู่ สมมุติว่าสินค้าเป็นราคา ๑๐,๐๐๐ บาท พุฒาคคนนี้อชื่อ นาย ก. ก็มาขอรับเงินที่แบ่งกันให้แบ่งกันตามราคาเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท แบ่งกันยอมจ่ายเงินให้ แล้วไปเก็บเอาที่ นาย ข. ผู้รับสินค้า ณ เมืองที่ นาย ก. ส่งสินค้าไป

ทั้งนี้ต้องเป็นไปภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เช่น จะต้องมีเอกสารประกอบ การส่งของ เช่น ใบตราส่ง (bill of lading) ใบกำกับสินค้า (invoice) ใบแจ้ง การที่บห (packing list) เป็นต้น โดยธนาคารจะได้ออประโยชน์จากส่วนลด การให้บริการทางคานี้ เป็นการบริการทั้งการกภายนอก และภายในประเทศ เช่น การส่งเงินจาก เชียงใหม่มากรุงเทพฯ ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ธนาคารสยามก็มาจัด คิคคานายหนา รอยละ ๕

พจช. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ เรื่อง แบงกัจนสยามที่เกี่ยวข้องกับแบงกสยามกัมมาจล (๑๑ มิถุนายน ๒๔๕๕ - ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖).

เป็นต้น

สำหรับการปฏิวัติเงินตราต่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่ธนาคารพาณิชย์ไทยคุ้นเคยมาตั้งแต่ต้น นับจากการ "โพยกวน" ของพ่อค้าชาวจีนเป็นต้นมา นับเป็นวิธีการหาผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของธนาคาร ดังจะเห็นได้จากคำกราบบังคมทูลของ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ในเรื่องเกี่ยวกับข้อขัดแย้งระหว่าง ธนาคารยุโรปในประเทศไทย ๓ ธนาคารกับธนาคารสยามกัมมาจลว่า

...ไม่คงสงสัยว่าแมงกั้นก็คงจะโตขึ้น ประโยชน์เขาออกได้ไม่น้อย
ในชางพญา แด่คุณที่ท้าวอยู่เป็นส่วนตัว โด่ทำการคึกคอกแบ่งกเหล่านีมาโดย
เรียบรอย แด่เพิ่มมาเกิดกฤษฎาสุกลาสนขึ้น เพราะเปิดทำการเอกซแซมซ
ในเดือนเมษายนที่ล่วงแล้ว (พ.ศ. ๒๔๕๗)^๒

ในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ก่อนการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารได้กำไรจากความแตกต่าง (margin) ระหว่าง อัตราซื้อ และอัตราขาย ซึ่งธนาคารพาณิชย์ ๔ ธนาคารดำเนินการตามข้อตกลงในเรื่องเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงิน^๓ และเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาเงินในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม พ.ศ. ๒๔๕๕ รัฐบาลได้ประกาศพระราชบัญญัติควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๕๕ เพื่อ

ก. รวบรวมเงินตราต่างประเทศไว้ในแหล่งกลาง

พช. ร. ๗ ก. ๑๐/๑ เรื่อง แบ่งกสยามกัมมาจล (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๖๘ - ๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ .

^๒ พช. ร. ๕ ก. ๑๒.๒/๒ เรื่อง บุคคลิกแล้วเปลี่ยนเป็นบริษัทสยามกัมมาจล (๕ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๔ - ๑๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๘) .

^๓ MOF. Section 26 E/7 Proposed withdrawal from Agreements with Exchange Banks for Working of Exchange Business 1915 - 1916 .

- ข. ควบคุมการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศให้เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
- ค. ปกป้องการส่งเสริมการลงทุนออกนอกประเทศ
- ง. รักษาสภาพนอกของเงินบาทไว้ให้มั่นคง.

ธนาคารแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ในการควบคุมการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่
นั้นมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ กระทรวงการคลังได้ออกข้อบังคับอีก ๕ ฉบับ เพื่อความรัดกุมใน
การควบคุม และได้กำหนดบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ
๓ ประเภทคือ ธนาคารรับอนุญาต บริษัทรับอนุญาต และบุคคลรับอนุญาต^๒

๒. ระบบธนาคารสาขา ประเทศไทย มีการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในระบบ
ธนาคารสาขาเพียงระบบเดียว ระบบนี้มีลักษณะที่ว่า ธนาคารจะมีสถานที่ตั้งเปิดดำเนินงาน
ตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป เรียกว่าสาขา สาขาอาจตั้งอยู่ในอำเภอ เมือง หรือ จังหวัดเดียวกันก็ได้
และในบางครั้งอาจจะอยู่ในต่างประเทศด้วย สามารถเปิดสาขาได้ทั่วประเทศ สาขาธนาคาร
จะขึ้นอยู่กับธนาคารที่เป็นสำนักงานใหญ่ สำนักงานใหญ่เป็นผู้ออกนโยบายและกฎข้อบังคับ
ในการบริหารงานและควบคุมสาขา ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ และผู้ถือหุ้นของ
ธนาคารอีกชั้นหนึ่ง อังกฤษได้ชื่อว่าเป็นคนกำเนิดของธนาคารระบบนี้ ประเทศไทยได้รับ
อิทธิพลของระบบธนาคารสาขาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งได้เข้ามาก่อตั้งกิจการธนาคารใน
ประเทศไทยตั้งแต่เริ่มแรกตั้งแต่โลกดวามาแล้ว^๓

^๑ "พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พุทธศักราช ๒๕๕๕", ราชกิจจานุเบกษา
๕๕(๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) : ๒๘๑ - ๒๘๓ .

^๒ เริงชัย มะระกานนท์, การเงินและการธนาคารในประเทศไทย, หน้า ๒๗๗ .

^๓ ปิยรัตน์ ศุภะนันท์, "การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและระบบการดำเนินงาน
ของธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหาร
สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๔๑, ๑๗๓ .

ระบบธนาคารสาขาเริ่มทวีความสำคัญมากขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ และกลายเป็นลักษณะสำคัญของระบบธนาคารพาณิชย์ของไทยในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จาก พ.ศ. ๒๕๐๖ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีสำนักงานทั้งสิ้น ๔๔๖ แห่ง อยู่ในกรุงเทพฯ ๑๔๕ แห่ง และจังหวัดอื่น ๆ ทั่วราชอาณาจักร ๓๐๑ แห่ง

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยไม่มีการขยายสาขาตราบน พ.ศ. ๒๔๕๓ ธนาคารชาร์เตอร์ด ได้เปิดสาขาที่ภูเก็ตเป็นแห่งแรก เป็นสาขาแบบตัวแทน (sub - agency) ภายใต้การควบคุมของสาขาธนาคารที่ป็นัง โดยได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ปีละ ๕๐๐ ปอนด์ รัฐบาลจ่ายค่าก่อสร้างอาคารสำนักงานให้เช่าที่ดินทำการ โดยไม่คิดเงินค่าเช่าใน ๕ ปีแรก และยังคงเงินกับธนาคารโดยไม่คิดดอกเบี้ย เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และดอกเบี้ย ร้อยละ ๑ สำหรับจำนวนเงินที่เกินกว่านั้น ในบัญชีเงินฝากประจำรายวัน

ร้อยละ ๒ สำหรับเงินที่เกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐.- บาท ในบัญชีเงินฝากประจำ ราย ๓ เดือน
 ร้อยละ ๓ สำหรับเงินที่เกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐.- บาท ในบัญชีเงินฝากประจำ ราย ๖ เดือน
 ร้อยละ ๔ สำหรับเงินที่เกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐.- บาท ในบัญชีเงินฝากประจำ ราย ๑๒ เดือน

รัฐบาลยินยอมจ่ายเงิน ๕๐๐,๐๐๐.- บาท ในการฝากเงิน เพื่อช่วยเหลือธนาคาร เพราะถือว่า ธนาคารจะช่วยขยายการค้า และสร้างความนิยมการใช้เงินบาทในประเทศ นอกจากนี้ ธนาคารดังกล่าวยังพยายามจัดตั้งสาขาที่เชียงใหม่ แต่ไม่ได้รับอนุญาต และใน พ.ศ. ๒๔๓๔ ธนาคารขอต่ออายุสัญญาขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยอีก ๒ ปี^๒

^๑ MOF. Section 26 C/3 Chartered Bank : Sub-agent at Puket .

^๒

Ibid.

พ.ศ. ๒๔๖๓ ธนาคารสยามกัมมาจล ได้ขอพระบรมราชานุญาตจัดตั้งสาขาที่ทุ่งสง
รัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุน ปีละ ๔,๐๐๐.- บาท เป็นระยะเวลา ๗ ปี ธนาคารนี้

เขาตั้งอยู่ ๒ หองด้วยกัน ตั้งแถวนี้ตั้งอยู่ตรงท่าทุกวัน มีผู้ประกอบ
การค้าที่อยู่ติดกับธนาคาร ๒ ข้างด้วยกัน ข้างหนึ่งคือยิบวินชอย อีกข้างหนึ่ง
คือ บันทึนหล้า หองทำงานของธนาคารเป็นอย่างที่เรียกว่าพอไชการโต มี
เคาเตอร์ มีลูกกรง มีห้องรับ-จ่ายเงิน...^๒

สาขาได้รับรายได้มากจากการปริวรรตเงินตรา แต่ปรากฏว่า มีเงินสศสำรองน้อยมาก
"...ไม่พอเพียง จำเป็นต้องขอเงินสศจากกรุงเทพฯ ซึ่งสำนักงานใหญ่ได้ส่งไปโดยทางไปรษณีย์
..." ธนาคารพยายามลงทุนกิจการค้าในภูมิภาคนั้น เช่น "โรงสีที่พัทลุง... เปิดทำการ
สีข้าว... เป็นโรงสีขนาดกลาง แต่ชาวในละแวกพัทลุงไม่พอเพียง ตลาดขายข้าวก็ไม่มี
ต้องส่งไปขายที่ภูเก็ต ... โรงสีนั้นก็อยู่ไม่ได้"^๔

ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ สาขานี้ต้องยกเลิกไปเพราะ

กิจการธนาคารที่ทุ่งสง เมื่อแรกเปิดโดยที่ทุ่งสงเป็นอำเภอซึ่งรถไฟตรงไปสุดทาง
ที่นี่ กิจการของเหมืองแร่อุดมมากในแถบนั้นมาอยู่ที่ธนาคาร ธนาคารทำต่อไปได้
เป็นอย่างดี แต่ต่อมารถไฟได้ขยายเส้นทางเดินไปจนถึงปากจุกเขาวง เชื่อมกับ
มลายู...งานการเกือบไม่มี เพราะเมื่อมีรถไฟแล้ว คนงานที่จะมาที่ทุ่งสงก็เลย
ไปมลายู ดังนั้นเมื่อผมไปอยู่ที่นั่น ต้องทำหน้าที่เลิกสาขานี้ ตามคำสั่งที่ได้รับจาก
กรุงเทพฯ^๕

๑ หจข. ร. ๗ ค. ๑๐/๑ เรื่อง แบ่งกัมมาจล (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๖๔ -
๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๕).

๒ อภรณ์ กลุณนามระ, "เรื่องที่ผ่านมา", ที่ระลึกวันเปิดสำนักงานใหญ่ ธนาคาร
ไทยพาณิชย์ จำกัด ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๗๕ - ๘๕ .

๓ เรื่องเดียวกัน .

๔ เรื่องเดียวกัน .

๕ เรื่องเดียวกัน .

๖ เรื่องเดียวกัน .

ในระยะเวลาต่อมา ธนาคารสยามก็มาจลัดไต่กอตั้งสาขาที่เชียงใหม่ และลำปาง
ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ และ ๒๔๗๓ ตามลำดับ

สาขาต่าง ๆ ของธนาคารในระยะแรกเป็นเพียงสาขาแบบตัวแทน (agency)

"ผู้จัดการสาขา ยังคงใช้ชื่อตำแหน่งว่า เอเยนต์"

นับตั้งแต่เริ่มมาไม่มีการกระจายสาขาของธนาคารใดต่อไปอีก จนกระทั่งสงคราม
โลกครั้งที่ ๒ ธนาคารยุโรป ต้องถูกปิดกิจการเพราะสงคราม ธนาคารจีนถูกยุบเนื่องจาก
นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ธนาคารไทย จำนวน ๕ ธนาคาร
เกิดขึ้นมาแทนที่ โฆษณาสาขาออกไปยังที่ต่าง ๆ หลายแห่ง คือ หาดใหญ่ ยะลา
นครราชสีมา ราชบุรี อูยธยา ภูเก็ต พระตะบอง เชียงใหม่ และ ลำปาง รวม
จำนวนสำนักงานธนาคารในประเทศทั้งสิ้น ๓๐ แห่ง อยู่ในต่างจังหวัด ๑๐ แห่ง และเมื่อ
สิ้นสุดสงคราม การเกษตรกรรมและการค้าส่งออกผลิตผลทางเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สินค้าอาหาร เริ่มรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพราะประเทศต่าง ๆ ประสบความอดอยากเนื่อง
จากภาวะสงคราม ธนาคารพาณิชย์จำนวนมากรีบดำเนินการในช่วงนี้เพื่อสนองความต้องการ
และให้บริการทางด้านการเงิน ปรากฏว่าใน พ.ศ. ๒๔๘๗ มีสำนักงานธนาคารต่าง ๆ ใน
ประเทศไทยเป็นจำนวนถึง ๑๐๑ แห่ง (ในกรุงเทพฯ ๔๐ แห่ง ต่างจังหวัด ๖๑ แห่ง)

การเปิดสาขาต่าง ๆ ของธนาคารไม่ได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวดนัก จนกระทั่ง
กระทรวงการคลัง ประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ กำหนดให้

^๑ หจข. ร. ศ. ค. ๑๐/๑ เรื่องแบ่งสยามกัมมาจล (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๖๘ -
๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๕).

^๒ อภรณ์ กฤษณะมระ, "เรื่องที่ผ่านมา", หน้า ๗๘ - ๘๘.

^๓ Pual Sithi Ammuai, Finance and Banking in Thailand ...,
pp. 122 - 123 .

ธนาคารพาณิชย์ที่จะเปิดสาขาขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งจะอนุมัติคาม
เงื่อนไขในพระราชบัญญัติ และไม่อนุญาตให้ธนาคารแห่งชาติเปิดสาขาในประเทศไทยต่อไป
สาขาธนาคารที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศจะกระทำใดคอกเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

การขยายสาขาของธนาคาร นอกจากจะเป็นการเจริญเติบโตของธนาคารแล้วยังนับ
เป็นการขยายเศรษฐกิจการเงินในทิวากว้างออกไปยิ่งขึ้นตามลำดับ แต่สาขาธนาคารส่วนใหญ่
จะเปิดดำเนินการในเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และเป็นการระดมเงินออมจากจังหวัด
ต่าง ๆ เข้าสู่สำนักงานใหญ่ เพื่อนำไปลงทุนต่อไป นั้นหมายถึง การดึงเอาความมั่งคั่งจาก
ภูมิภาคเข้าสู่ส่วนกลาง คือ กรุงเทพฯ จากงบดุลของธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศ พ.ศ. ๒๔๘๑
และ พ.ศ. ๒๔๘๘ อัตราของเงินออม เงินลงทุนทางคานีใหญ่ยืม และเงินลงทุนคานอื่น ๆ
ของธนาคาร เช่น การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล การซื้อหุ้น ฯลฯ เพิ่มขึ้นดังนี้

พ.ศ.	เงินฝาก(บาท)	เงินใหญ่ยืม(บาท)	เงินลงทุนยืม(บาท)	จำนวนที่ทำการ(แห่ง)
๒๔๘๑	๕๘,๘๓๘,๐๐๐	๒๕,๖๓๘,๐๐๐	๓๒,๐๘๖,๐๐๐	๑๓
๒๔๘๘	๓๒๓,๙๔๕,๐๐๐	๓๙,๙๔๕,๐๐๐	๑๓๘,๘๓๐,๐๐๐	๒๕

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

โครงสร้างการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

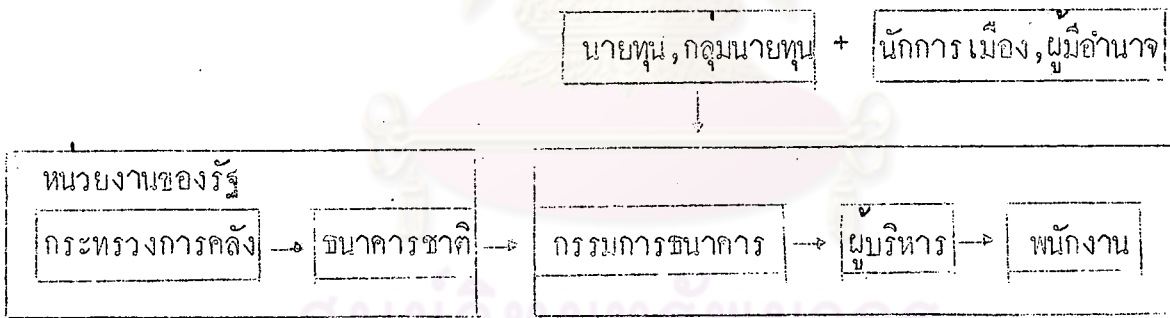
การศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ หมายถึง การศึกษาอำนาจ
การกำหนดนโยบายเพื่อกำเนินงานของธนาคาร ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย ขอบบังคับของ
ของรัฐบาลที่ควบคุมธนาคารพาณิชย์ กับนโยบายและผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นอันหมายถึงเจ้าของ

ร.ค.ท. เสถียร วิจัยลักษณะ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๕๐๕,
(กรุงเทพฯ : นิติเวช, ๒๕๑๕), หน้า ๒ - ๓ .

ทุน แต่เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยทุกภาคเศรษฐกิจ มีโครงสร้างที่รวมศูนย์ (centralized) มาก คือ การเป็นเจ้าของอำนาจการตัดสินใจเป็นของบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่มหรือตระกูล นโยบายและการดำเนินงานของธนาคารจึงขึ้นอยู่กับอำนาจการตัดสินใจของ กลุ่มนายทุนเจ้าของกิจการธนาคารนั่นเอง

แผนภูมิของโครงสร้างการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยพิจารณาจาก อำนาจกำหนดแนวนโยบายของธนาคารดังนี้

๑. ธนาคารพาณิชย์ไทย ความหลักการแล้วผู้ถือหุ้นซึ่งมีเสียงเป็นส่วนใหญ่ เป็นผู้ กำหนดนโยบายสำคัญ ๆ ของธนาคาร แต่ในทางปฏิบัติเจ้าของทุนมักเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จะมีอิทธิพลต่อคณะกรรมการ และผู้บริหารธนาคาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน เป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจเลือกนโยบาย และวิธีดำเนินงานภายใต้กฎข้อบังคับของรัฐบาลที่มี หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ตามแผนภูมิดังนี้



สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, "กำเนิดและลักษณะพิเศษของนายทุนอุตสาหกรรมไทย" ใน เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๘๑ - ๑๘๖.

๑.๑ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมธนาคารพาณิชย์ ในระยะแรกกระทรวงเกษตรธิการ มีหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินงานของธนาคารต่าง ๆ ตั้งแต่การพิจารณาค่าชงข้อตั้งและ พระราชทานอำนาจพิเศษ การกำหนดอำนาจพิเศษของธนาคาร และควบคุมตรวจสอบให้ ธนาคารดำเนินการไปตามนั้น ต่อเมื่อหน่วยงานนี้ถูกยกเลิกไป กระทรวงการคลังจึงรับหน้าที่ แทน ตามที่ได้ปรากฏในพระราชบัญญัติควบคุมการค้ายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือความ ฝาดสุขของสาธารณชน พุทธศักราช ๒๔๗๑ พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้มีการจัดตั้งธนาคารชาติไทย เพื่อ ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลางขึ้นอยู่กับกระทรวงการคลังในฐานะทบวงการเมืองหนึ่ง ธนาคาร ชาติไทยถูกยุบไปพร้อมกับกาจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นหน่วยงาน อิสระที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นผู้มำอำนาจหน้าที่กำกับกิจการโดยทั่วไป

แนวความคิดในการจัดตั้งธนาคารชาติ ปรากฏครั้งแรกในแนวพระดำริของกรมหมื่น มหิศรราชหฤทัยเกี่ยวกับกิจการธนาคารในประเทศไทย ที่โคทรงกราบบังคมทูลต่อพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔

ส่วนการที่จะตั้งแบงก์ขึ้น คิดควยเกล้าว่า จะเรียกบางกอกแบงกิง ลิมิเตด ซึ่งเป็นชื่อสำหรับฝรั่งจะทำการในโคเคอลบางกอก เป็น โคเคอลแบงก แลออกแชร์เป็นบับบลิกกัมปะนี ขอพระราชทานจากเคอร เป็นทุนจำกัด ... เพื่อ โคเคอลแบงกบางกอกอันตั้งสำเร็จแล้ว จึงแสดงความดีใจที่พอจะตั้งโคเคอลแบงก เชนนี้โดยบาง ก็คิดตั้งใจเป็นบริษัททุนจำกัดที่เคียว โดยเงินทุนของแบงกนี้ไปเช่าทุน ๑/๓ เรียกแชร์ในพื้นเมืองตากหากมีผู้เช่า ๑/๓ เป็นแชร์คนกรุงเทพฯ ๑/๓ ตามจำนวน มากแลน้อยที่ตองการ ส่วนการปกครองที่โคคนโคเคอลนั้นเองให้เป็นกรรมการแลผู้ ตรวจ คงหักแคนในแบงกใหญ่หรือตรงพอไว้ใจโค ใหญ่ออกไปเป็นแมนเนเจอร์กำกับ ... เมื่อกำตั้งโคเคอลแบงกเหล่านี้ตั้งตัวขึ้นโคพรอมกันแล้ว จึงเป็นเวลาที่รัฐบาล สามารถจะให้มีแนชวัลแบงกขึ้นโค เพราะแนชวัลแบงกนี้จะตองเป็นบับบลิกกัมปะนี เหมือนกัน เมื่อแบงกโคเคอลของเราพรอมแล้วก็จะนำเงินเข้ามาถือแชร์แนชวัลไว้ ควยจะเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ แนชวัลแบงกจะเอาความดีให้แก่โคเคอลแบงก ๆ ก็มีประกันควยแชร์มีอยู่แล้ว

อีกประการหนึ่ง แนตลัดแบงก์ จะทำเลขเงินเองไม่ได้ก็ต่อหากพวกแบงก์ไทย
ใหญ่ต่อสู้กับแบงก์ต่างประเทศได้ เพราะฉะนั้น ถ้าโลเคอลแบงก์ไม่ตั้งเป็นพวกคุณได้
แล้ว แนตลัดแบงก์จะตั้งขึ้นไม่สะดวก ... ถ้ามีโลเคอลแบงก์เป็นมือเป็นเท้า
ก็อาจมีฐานะทำได้โดยเอาแนตลัดแบงก์เป็นคู่เคียงหรือเอาสควยท์เดี่ยว ความถูกต้องการ
แบงก์ในกรุงสยามหาพระพุทธรเจ้าไควบีโลกลา ทำรูปความคิดเป็นเลาไว ดังนี้...

ก่อนหน้านี้มีชาวต่างประเทศหลายชาติได้เข้ามาเสนอขอตั้งธนาคารชาติไทย คือ

พ.ศ. ๒๔๓๑ พลโท เซอร์ แอนดรู คลาร์ก (Lt. General Sir Andrew Clarke)

ชาวอังกฤษกับพวกรวม ๒ คน ได้ขอจัดตั้งธนาคารกลางโดยใช้ชื่อว่า รอยัลแบงก์ออฟสยาม
(Royal Bank of Siam)^๒

พ.ศ. ๒๔๔๐ ตระกูลคหบดีชาวอังกฤษมีความสนใจที่จะตั้งกิจการธนาคารในประเทศไทย
คือ ตระกูล Montefiore, Rostchild, Stern และ Sassoon ได้กราบบังคม
ทูลเสนอร่างโครงการจัดตั้งธนาคาร รอยัล สเตท แบงก์ ออฟ สยาม (Royal State Bank
of Siam)

ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๑ บริษัทสยามกัมมาเนติวิเทศ ซึ่งมีกลุ่มตระกูลกลากเป็นผู้ถือหุ้น
ใหญ่ ได้ยื่นขอเสนอจัดตั้งธนาคารชาติ "Royal Bank of Siam" ซึ่งเคยเสนอมานาน ๑๐
ปี ก่อนหน้านั้น อีกครั้งหนึ่ง โดยมีราชทูตอังกฤษสนับสนุน โดยได้แก้ไขร่างขออนุญาตที่เคยเสนอ
มาบางประการ^๓

พ.ศ. ร. ๕ กษ. ๑๒.๒/๑๒ เรื่อง บุคคลสัญชาติแล้วเปลี่ยนเป็นบริษัทสยามกัมมาจล
(๕ พฤษภาคม ๑๒๔ - ๑๓ พฤศจิกายน ๑๒๕) .

พ.ศ. ร. ๕ ค. ๒๐/๑ เรื่องชาวต่างประเทศขอตั้งแบงก์ (๑๔ มีนาคม ๑๐๕ -
๑๕ พฤษภาคม ๑๐๕) .

^๓ เรื่องเดียวกัน .

เดือนธันวาคมปีเดียวกัน Admiral du Plessis de Richelieu ผู้จัดการ
ธนาคาร Den Danske Landmandsbank Hypothek Og Vekselbank Aktieselskal
แห่งเมืองโคเปนเฮเกน ยื่นหนังสือขอตั้งธนาคารสยาม "Bank of Siam" โดยจะดำเนิน
ธุรกิจใกล้ชิดกับธนาคารของประเทศในยุโรปเหนือ คือ สวีเดน เยอรมัน รัสเซีย^๑

ขอเสนอของธนาคารเหล่านี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ขอดำเนินการยิ่งกว่าประเทศไทย และ
ขอทำกิจการที่จะเน้นการผูกขาดผลประโยชน์ทางการเงินของประเทศ เช่นผูกขาดการจัด
เก็บภาษีแทนรัฐบาล ค่าเนื้องานธนาคารเงินของประเทศ แทนองค์พระมหากษัตริย์ ให้
รัฐบาล, เทศบาลกู้ยืมเงิน มีอำนาจพิมพ์ธนบัตรชำระหนี้ได้ตามกฎหมายออกใช้ทั่วประเทศ
 ฯลฯ เป็นต้น รัฐบาลจึงได้ตอบปฏิเสธ ไม่ยอมรับข้อเสนอใด ๆ^๒

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๕๗ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งมีพระเจ้าพี่ยาเธอ
กรมพระจันทบุรีนฤนาถเป็นเสนาบดี ได้มีความเห็นว่าจะเปลี่ยนกิจการของบริษัทแบงก์สยาม
กัมมาจล เป็นธนาคารชาติ โจจางเซอร์เบอร์นาร์คฮันเตอร์ ชาวอังกฤษ มาทำการศึกษา
กิจการ ของธนาคาร สยามกัมมาจล เพื่อเปลี่ยนแปลงเป็นธนาคาร ชาติต่อไป เขาได้
พิจารณาเป็น ๔ ประเด็น คือ^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน .

^๒ เรื่องเดียวกัน .

^๓ MOF., Section 26 A/2 Sir W.B. Hunter's Report on Proposed
National Bank 1915 .

๑. งบดุลของธนาคารสยามกัมมาจล แสดงให้เห็นว่าฐานะของธนาคารที่มีเงินสด ในมือเงินกว่าหนึ่งล้าน ๒๕๐,๐๐๐ บาท เมื่อเพิ่มด้วยการลงทุนที่มีสภาพคล่องแล้วจะเป็น รอยละ ๕๕ ของเงินฝากประจำ ธนาคารมุ่งลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลมาก

๒. เศรษฐกิจในจังหวัดอื่น ๆ เห็นว่า ในเมืองใหญ่ ๆ มีธุรกิจที่เป็นปีกแผ่นพอที่จะ ให้เปิดสาขาของธนาคารได้ เช่น ที่ภูเก็ต สาขาธนาคารชาเตอร์ ดำเนินการได้อย่างมั่นคงแล้ว ถ้ารัฐบาลจะตั้งธนาคารชาติอีกหนึ่งธนาคารก็จะมากเกินไป ส่วนการระดมเงินของธนาคารชาเตอร์ ก็จะกระทบกระเทือนอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เพราะธนาคารชาติไม่สามารถ สนับสนุนการเงินของอุตสาหกรรมและการส่งออกสินค้าที่บุกไคพอเพียง และสินค้านี้เป็นสินค้า หลักของมณฑล คือ รอยละ ๕๐ ของสินค้าออกทั้งหมด

๓. พิจารณาปัญหาสิทธิกรไทยและที่ดิน ไคเสนอให้รัฐบาลจัดตั้งสหกรณ์ และสมาคม การใหญ่

๔. พิจารณาทัศนคติของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อธนาคารชาติ เห็นว่า ธนาคารชาติไม่ควร ผูกขาดกิจการธนาคาร หรือ แข่งขันการดำเนินงานกับธนาคารพาณิชย์

เขาไคเสนอว่า ควรจัดตั้งธนาคารชาติขึ้นด้วยทุน ๒,๕๐๐,๐๐๐.- บาท มีทุนที่ชำระ แล้วไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งโดยให้ธนาคารสยามกัมมาจลดำเนินการต่อไป ธนาคารมีหน้าที่ออก ธนบัตร และจะไม่ดำเนินการบริหารเงินตราต่างประเทศกับประชาชนโดยตรง เพราะ การดำเนินการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์ต่อธนาคารมาก แต่ถ้ารัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงธนาคารสยามกัมมาจลเป็นธนาคารชาติ จะคงให้รัฐบาลมีสิทธิใน การควบคุม โดยให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ แต่งตั้งผู้บริหารตำแหน่งสำคัญ ๆ ตัวแทน รัฐบาลมีอำนาจในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยเสนอขอเสนาบดีกระทรวง พระคลังฯ ซึ่งมีสิทธิคัดค้านได้ และให้รัฐบาลฝากเงินในธนาคาร ๑,๐๐๐,๐๐๐.- บาท ใน กรุงเทพฯ และ ๓๐๐,๐๐๐.- บาท ในสาขาต่างจังหวัดโดยไม่มีคอกเบี้ย

อย่างไรก็ตามรัฐบาลมีใฝ่พิจารณาพระราชบัญญัติธนาคารชาติ จนถึงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้พูดถึงการจัดตั้งธนาคารชาติ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๗๕ การตั้งธนาคารชาติเป็นที่ถกเถียงกันในวงการรัฐบาลและนักวิชาการ พวกแรกเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะต้องมีธนาคารชาติ อีกพวกหนึ่งสนับสนุนการก่อตั้งธนาคารชาติ ในพวกหลัง มีพระยาสุรียานุวัตร เป็นผู้สนับสนุนคนสำคัญ

พระยาสุรียานุวัตรมีความเห็นว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมีธนาคารชาติเพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยรวบรวมเงินมาลงทุนในการบำรุงโภคทรัพย์ของบ้านเมืองให้เจริญ เพราะประเทศไทยเป็น "ประเทศที่ขี้ดสนคายเงินทุน จำเป็นต้องพึ่งทุนของชาวต่างประเทศเข้ามาบำรุงส่งเสริมการพัฒนาคาขายของเราทุกแนวทาง" วิธีการที่จะบังคับผลประโยชน์ที่ออกมาจากธนาคารในบ้านเมืองเป็นทุนหมุนเวียนในประเทศไทย คือ การตั้งธนาคารชาติ ธนาคารชาติมีหน้าที่

- ชื้อหนี้ ขายหนี้ และหากำไรในคาปรวรรตแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ โดยไม่ให้เงินตรองไปติดค้างอยู่ไม่เกิน ๗ วัน ๑ เดือน ๓ เดือน เพื่อเรียกเงินต้นมาใช้หมุนเวียนต่อไป

- ช่วยเหลือแก่กุลผู้ขัดสนยากจน ชื่อตรงมีผู้ประกันรับรองไม่ต่ำกว่า ๒ ชื่อ แมงกุไปทำทุนเพียง ๕๐ บาท ก็ยอมใหญ่โต

๑ แผนกเก็บและห้องสมุดกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ๕ มีนาคม ๒๔๗๖ .

๒ พระยาสุรียานุวัตร, "การตั้งธนาคารชาติ", ศรีกรุง (๑๑ สิงหาคม ๒๔๗๕) .

๓ พระยาสุรียานุวัตร, "ธนาคารชาติ", ศรีกรุง (๒๒ สิงหาคม ๒๔๗๕) .

- ให้รัฐบาลกู้ยืมไปสร้างตึก คัดถนน สร้างห้องแถว ให้เขาเก็บเงินคืนมา
ใช้คืน รวมทั้งสาธารณูปโภคของเทศบาล

โดยห้ามจ้างเอง เรือกวาน ไรนา ป่าไม้ กำปั่น เพราะราคาไม่แน่นอน ทั้งนี้
ธนาคารจะต้องมีเงินทุนสำรองให้พอ ธนาคารจะมีทุน ๙๐ ล้านบาท ได้สับปะหนจากรัฐบาล
ให้ออกธนบัตรเชื่อหนี้ได้ ๕๐ ล้านบาท ทุนของธนาคารเอง ๒๐ ล้านบาท เมื่อมีทุนแล้วการ
อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ การเกษตรกรรมในบ้านเมืองก็จะอาศัยได้ทั่วไป

อย่างไรก็ตามเสียงส่วนใหญ่ในรัฐบาลก็ยังเห็นว่า ยังไม่ถึงเวลาที่ประเทศไทยจะมี
ธนาคารชาติ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะตระหนักถึงความจำเป็นในการควบคุมการดำเนินงานของ
ธนาคารพาณิชย์มากยิ่งขึ้นก็ตาม ครบจน รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งสำนักงานธนาคาร
ชาติไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๔๘๒ ยังผลให้สำนักงานธนาคารชาติไทย
เปิดดำเนินงานในวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๓ ที่ตั้งในบริเวณพระบรมมหาราชวัง เป็นทบวง
การเมืองขึ้นต่อกระทรวงการคลัง รัฐบาลดำเนินการจากรัฐบาลจำนวน ๑๐ ล้านบาท พระยา
ทรงสุรชัย อธิบดีกรมบัญชีกลาง ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการ

สำนักงานธนาคารชาติไทยได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานธนาคารกลางเฉพาะบาง
ประเภท เช่น รับฝากเงินจากองค์การรัฐบาล และธนาคารพาณิชย์ ใหญ่เงินและรับโอนเงิน
ระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จัดการกักเงินภายในประเทศแทนรัฐบาล นอกจากนี้ยังได้
อำนวยความสะดวกในการจำหน่ายสินค้าในต่างจังหวัด ควบคู่การให้เครดิตแก่บริษัทจังหวัดที่

พระยาสุรียานุวัตร, "นโยบายการบำรุงเศรษฐกิจบ้านเมืองแตกต่างให้พื้นชนมาได้,
ศักรู้ง (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๗๗).

๒ พระยาสุรียานุวัตร, "ธนาคารชาติ", ศักรู้ง (๓ กรกฎาคม ๒๔๗๗).

๓ พระยาสุรียานุวัตร, "การตั้งธนาคารชาติ", ศักรู้ง (๑๑ สิงหาคม ๒๔๗๕).

รัฐบาลจัดตั้งขึ้น และเริ่มงานคณะกรรมการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินใน พ.ศ. ๒๔๘๔

ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการ สำนักงานธนาคารชาติมีภารกิจที่สำคัญ คือ การ
ตระเตรียมเงินกอบรมเจ้าหน้าที่ใหม่มีความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานธนาคารกลาง โดยสมบูรณ์
ได้ในโอกาสต่อไป

หลังจากเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลญี่ปุ่น เสนอให้ประเทศ
ไทยจัดตั้งธนาคารกลางขึ้น เพื่อทำหน้าที่ทางการเงิน โดยมีที่ปรึกษา และหัวหน้าหน่วยงาน
เป็นชาวญี่ปุ่น ตามที่ตกลงมาแล้วในบทที่ ๒ พระองค์เจ้าวิจิตรไชย ทรงเป็นผู้อำนวยการ
สำนักงานธนาคารชาติไทยขณะนั้นทรงคัดค้านว่า ไม่มีความจำเป็นต้องทำตาม เพราะเรามี
สำนักงานธนาคารชาติไทย ซึ่งสามารถดำเนินการโดยคนไทยอยู่แล้ว จึงควรเปลี่ยนสำนักงาน
ธนาคารชาติไทยซึ่งปฏิบัติงานในฐานะธนาคารกลาง ให้เป็นธนาคารกลางโดยแท้จริง

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕^๓
ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ เดือนเมษายน ศกเดียวกัน กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นนิติบุคคล
เป็นองค์การอิสระ ได้รับทุนเดิมจากรัฐบาลเป็นจำนวน ๒๐ ล้านบาท และรับโอนสินทรัพย์
ของสำนักงานธนาคารชาติไทยส่วนที่เหลือเมื่อนั้นสิ้นออกแล้ว ๑๓.๕ ล้านบาท เป็นเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย, หนังสือครบรอบ ๓๐ ปี ประวัติการดำเนินงานของ
ธนาคารแห่งประเทศไทย, (พระนคร : หางหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร, ๒๕๑๕), หน้า ๘ .

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔ - ๕ .

๓ ร.ต.ท.เสถียร ลายลักษณ์, พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย
พุทธศักราช ๒๔๘๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิติเวช, ๒๕๑๖) .

สำรวจธรรมดาควย กำไรสุทธิส่วนที่เหลือภายหลังจากที่หักจ่ายเป็นเงินสำรวจธรรมดา และ
เงินสำรวจประเภทอื่น ตามคณะกรรมการที่รัฐมนตรีอนุมัติโดยสะสมจากกำไรสุทธิหนึ่ง ๆ
กำไรสุทธิส่วนที่เหลือให้ทำส่ง เป็นรายได้เบ็ดเสร็จของรัฐทุกปี

พระราชบัญญัติกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของ
 ธนาคารแห่งประเทศไทย ให้มีคณะกรรมการประกอบควย ๖ นายการ รอง ๖ นายการ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น และมีกรรมการอื่นอีก ๓ นาย เป็นผู้
 ควบคุมดูแลโดยทั่วไป (พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๘๓
 ใดแก้ไขเป็นคณะกรรมการอื่นอีกไม่ว่ากว่า ๕ นาย) ๖ นายการและรอง ๖ นายการเป็นประธาน
 และรองประธานแห่งคณะกรรมการโดยตำแหน่ง การทำงานของธนาคารเป็นอิสระ มีใค้อยู่
 ภายใต้อำนาจบังคับแห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๕ รัฐบาลได้ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการธนาคาร
 แห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มประกอบธุรกิจตั้งแต่วันที่
 ๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๕ เป็นต้นมา โดยใช้อาคารของธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ ถนน
 เจริญกรุง เป็นสำนักงาน พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงดำรงตำแหน่ง ๖ นายการ
 ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหน้าที่ ออกบัตรอันใดแก ชนบัตรที่โฆษณาไว้ใน
 เศรษฐกิจ เป็นนายธนาคารของรัฐบาล คือ เป็นตัวแทนทางการเงินของรัฐบาล เป็นผู้
 รักษาบัญชีเงินฝากของรัฐบาล และเป็นผู้ใหญ่แม่แก่รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ เป็นนายธนาคาร
 ของธนาคารพาณิชย์ หมายถึงทำหน้าที่ รับฝากเงินและอำนวยความสะดวกในการหักบัญชีซึ่งกัน
 และกัน ใหญ่เงิน กำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ และควบคุมเครดิต นอกจากนั้น
 ยังทำหน้าที่กำกับสถาบันการเงิน ควบคุมการปรัวรรตเงินตราแห่งประ เทศและรักษาทุนสำรวจ
 ระหว่างประเทศอีกควย

หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมธนาคารพาณิชย์อย่างจริงจัง คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย เกิดขึ้น ๕๕ ปีภายหลังการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้รับการควบคุมอย่างหลวม ๆ จากกระทรวงเกษตรราชการ และกระทรวงการคลังลำดับ นอกจากนี้ เมื่อถึงกำเนิดขึ้นแล้ว มีหน้าที่ในการควบคุมปริมาณเงิน แต่ไม่อาจมีอิทธิพลต่อนโยบายการเงินของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอิสระในการดำเนินงานภายในกรอบของรัฐบาล คือ ไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน และอาจให้คำแนะนำทางการเงินแก่รัฐบาลอย่างเป็นอิสระได้

๑.๒ กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ไทย หมายถึงผู้ที่ดำเนินกิจการธนาคารพาณิชย์ นับตั้งแต่ นายทุน หรือกลุ่มนายทุนเจ้าของกิจการ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ คณะกรรมการธนาคารและผู้บริหารตำแหน่งสำคัญ ๆ กลุ่มผู้ประกอบการมักให้ความร่วมมือกับนักการเมือง หรือข้าราชการที่มีอำนาจทางการเมือง ที่จะประสานประโยชน์ให้กันและกันได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่ถือสัญชาติไทยเป็นส่วนใหญ่ นับเป็นการประสานประโยชน์ระหว่าง ผู้นำทางคานธุรกิจชาวจีน (Chinese power elite) กับผู้นำทางอำนาจ (power elite) คือ นักการเมือง ข้าราชการให้ความสนับสนุน คุ้มครองผลประโยชน์แก่นักธุรกิจ และได้รับผลตอบแทนทางการเงิน มีส่วนในผลกำไร ในขณะที่บรรดาผู้ประกอบการ อาศัยอำนาจ ชื่อเสียงของนักการเมือง ข้าราชการ ช่วยเพิ่มความเชื่อถือให้แก่ธนาคาร และให้ธุรกิจดำเนินไปได้สะดวกภายใต้ระบบราชการไทย นอกจากนี้ กลุ่มผู้ประกอบการยังประกอบด้วย เจ้านาย นายทุนต่างชาติ และคหบดีจีน อีกด้วย การให้

ความร่วมมือในรูปแบบนี้ ก่อให้เกิดระบบผูกขาดของชนชั้นปกครอง ในขอบข่ายของธุรกิจ
 จากการศึกษารายชื่อผู้ถือหุ้น ผู้ก่อการ คณะกรรมการธนาคาร ผู้บริหารธนาคาร
 และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการ พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารมักให้ความ
 ร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้งกิจการธนาคารด้วยกัน และกิจการประเภทอื่น ๆ ที่ดำเนินควบคู่
 กันไป เช่น โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ การประกันภัย เป็นต้น นับได้ว่าเป็นการดำเนินงาน
 ในระบบตระกูลถือความอาวุโสของครอบครัวเป็นหลัก มีความสุจริตต่อกันในการทำงาน ทำให้
 ธุรกิจดำเนินไปไค่ควยดี และมีความสัมพันธ์กันระหว่างตระกูล หรือความสัมพันธ์ทางธุรกิจใน
 รูปของสมาคมอาชีพ หรือมูลนิธิของตระกูล การศึกษาของกลุ่มผู้ประกอบการ ไค่ทำเป็น ๒ กรณี
 คือ ความร่วมมือของกลุ่มผู้ประกอบการ ธนาคารสยามกัมมาจล ธนาคารบางกอกซีดีแบงก์ทุน
 และธนาคารจีนสยามทุน กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารที่เกิดขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒
 จำนวน ๕ ธนาคาร คือ ธนาคารมหาดจำกัถ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจำกัถ ธนาคาร
 กรุงเทพจำกัถ ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยาจำกัถ และธนาคารกลีกรไทยจำกัถ

กรณีแรก : ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารสยามกัมมาจล ธนาคารบางกอกซีดี
 แบงก์ทุน ธนาคารจีนสยามทุน

บริษัทแบงก์สยามกัมมาจลทุนจำกัถ : ก่อตั้ง วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๗

จำนวนทุน ๓,๐๐๐ ทุน มูลค่าหุ้นละ ๑,๐๐๐.- บาท ทุนจดทะเบียนรวม ๓
 ล้านบาท วิทยานามผู้รวมกิจการ คือ

D.H. Evers and T.H. Silcock, "Elite and Selection" in
Thailand Social and Economic Studies in Development, ed. T.H.Silcock,
 pp. 97 - 103

กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย	๕๐๓	หุน
พระสรพรการหิรัญกิจ	๓๔๐	หุน
คอบชเเอเขียคิช(ของแบงกชาติเยอรมัน)	๓๓๐	หุน
กิมเซงหลี่	๓๑๔	หุน
เค้นคานส์กี แตนแมนส์แบงก(ของแบงกชาติเคนมาร์ค)	๒๔๐	หุน
หลวงประสาธอักษรพรอม	๑๑๐	หุน
	๑๐๐	หุน
เองเสี้ยงหยง	๑๐๐	หุน
เจานาย ชุนนาง พอคาจัน	๓๖๓	หุน
รายนามกรรมการบริษัท เมื่อแรกตั้ง		
หลวงประกิจอังกนี (ม.ร.ว.มุด คารากร)		
หลวงโสภณเพ็ชรรัตน์ (กิมเซงหลี่)		
พระมนตรีพจนกิจ (เทียนฮี้)		
พระสรพรการหิรัญกิจ		
มิสเตอร์ โอ. เลสเตอร์		
กัปตัน วี. กุลแบก		
มิสเตอร์ เอฟ. ก็เวียน		

นายกกรรมการอำนวยการ คือ หลวงโสภณเพ็ชรรัตน์ ผู้จัดการฝ่ายไทย คือ พระสรพรการหิรัญกิจ และ ผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศ คือ มิสเตอร์ เอฟ. ก็เวียน ครั้นต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๓ ผู้จัดการฝ่ายไทย คือ นายฉลอง ไนยนารถ (ช. ยูเส็ง หรือ ยูเส็งเฮง) ผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศ คือ มิสเตอร์ บี. สวาซ

จะเห็นว่า ผู้ทรงริเริ่มก่อตั้งธนาคารนี้ คือ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้รับความช่วยเหลือจากพระคลังข้างที่ ๓๐๐ หุน ซึ่งรัฐบาลเล็งเห็นว่า เป็นการสมควรสนับสนุนตั้งเช่นกิจการค้าอื่น ๆ ฝึกแต่ทุนมาก

แม้เป็นงานใหม่ แต่ความมั่นคงของกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ผู้เป็นต้นคิดจัดการ รัฐบาลเห็นว่า
 พอค่าประกันได้ ผู้ถือหุ้นนอกจากนั้นเป็นข้าราชการและพ่อค้าชาวจีน จะเห็นได้ว่า กรรมการ
 บริษัท คือ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ เช่น หลวงโสภณเพชรรัตน์ (กิมเซ่งหลี) พระสรพการหิรัญกิจ
 และตัวแทนพระคลัง คือ หลวงประจักษ์จักษ์ กับตัวแทนธนาคารชาติเดนมาร์ก และเยอรมัน
 คือ กัปตัน กุลเบ็ก และ มิสเตอร์ เลสเทอร์ ตามลำดับ

เจ้าของธนาคารนี้ คือ เจ้านาย ราชวงศ์ คหบดีไทย เชื้อสายจีนและนายทุนตะวันตก
 คหบดีไทยเชื้อสายจีน มักมีภูมิหลังทางเศรษฐกิจ มีกิจการอื่น ๆ เป็นของตนเองมาก่อน และ
 หรือดำเนินการควบคู่กันไป นอกจากนั้น เจ้าของทุน กรรมการ และผู้บริหาร ยังเป็นบุคคลใน
 กลุ่มเดียวกัน จึงเป็นกลุ่มที่ผูกขาดการตัดสินใจของธนาคาร เช่น หลวงโสภณเพชรรัตน์
 พระมนตรีพจนกิจ พระสรพการหิรัญกิจ ต่างก็ทำกิจการโรงสีข้าว และส่งข้าวออก หรือ
 ดำเนินกิจการอื่น ๆ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ พระสรพการหิรัญกิจได้เปิดกิจการธนาคารมณฑลขึ้นที่นครปฐม
 อีก ๑ ปีต่อมาได้รับพระราชทานอำนาจพิเศษ ดำเนินงานธนาคารบางกอกชนิดที่แบ่งเงินทุนจำกัด
 โดยโอนภาระของบริษัทแบ่งกวางฮวกหลี่มาดำเนินการ มีเงินทุน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็น

หจช. ร. ๕ กษ. ๑๒.๒/๑๒ เรื่องบุคคลิกยแล้วเปลี่ยนเป็นบริษัทสยามกัมมาจล
 (๔ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๔ - ๑๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๘) จากคำกราบบังคมทูลฯ ของ
 กรมหมื่นสวัสดีมงคลวงศ์ ต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว .

หจช. ร. ๖ ก. ๑๕/๓ เรื่องแบ่งกสยามกัมมาจลที่เกี่ยวของกับแบ่งกสยาม
 กัมมาจล (๑๑ มิถุนายน ๒๔๕๕ - ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖) จากคำให้การของ นายฉลอง
 ไนยารด .

เงินทุนที่ชำระแล้วเมื่อแรกตั้ง ๕๐๐,๐๐๐.- บาท มีผู้ก่อการถือหุ้น คือ

พระสรรเพชญ์ศิริพิทักษ์

หลวงประสารอักษรพรหม

ขุนศรีวังราช

ขุนกิมฮวก

กั๊นงวนฮวก

จันยวนงวนเฮง

มีกรรมการ คือ

ขุนกิมฮวก

พระศิริไธสวรรย์

กั๊นงวนฮวก

ฉิวเต็กชวน

โดยมี นายขุนกิมฮวก เป็นผู้จัดการ และ นายกรรมการ

ควรสังเกตว่า พระสรรเพชญ์ศิริพิทักษ์ และ หลวงประสารอักษรพรหม เป็นเจ้าของหุ้นรายใหญ่
ของธนาคารสยามกัมมาจล กวญ

การดำเนินงานของธนาคาร มีลักษณะเกิดกลภายในกลุ่มเดียวกัน เมื่อขาดความรู
ความชำนาญในการประกอบการ การดำเนินงานจึงพลาดพลั้งไฉนมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด
คือ พฤติกรรมของพระสรรเพชญ์ศิริพิทักษ์ ในขณะที่เป็นผู้จัดการฝ่ายไทยของธนาคารสยามกัมมาจล
ได้ปล่อยสินเชื่อโดยให้กู้ยืม หรือเบิกเงินเกินบัญชีโดยไม่มีสิ่งค้ำประกันพอเพียง^๒ จนทำให้

๑ หจช. ร. ๖ ค. ๑๕/๑ เรื่องบางกอกซิคตี้แบงก์ขอเปลี่ยนนามเป็นบริษัทแบงก์เงินสยาม
ทุนจำกัด (๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๕๓ - ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๕๘) .

๒ หจช. ร. ๖ ค. ๑๕/๒ เรื่องแบงก์สยามกัมมาจล (๒๖ ธันวาคม ๒๔๕๓ -
๓๐ กรกฎาคม ๒๔๖๘), จากฎีกามีสเตอร์ สว่าช วันที่ ๑๖ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๘ .

ธนาคารสูญเสียเงินถึง ๔๐๐,๐๐๐.- บาท พระสรพการหิรัญกิจ ไต่ลาออกจากการเป็นผู้
 จัดการในที่สุด ในลักษณะคล้ายคลึงกัน บริษัทบางกอกซีทีแบงก์ทุนจำกัด ของพระสรพการ
 ทองลมละลาย เนื่องจากการใหญ่คดีในกลุ่มเดียวกันกุ่ม คือ จินยวนงวนเฮง ทุนส่วนคนหนึ่ง
 ฎไปทำโรงสี และลมละลาย นายกัณงวนฮวก ฎเงินไปลงทุนในบริษัท นาวาสยาม รวมทั้ง
 พระสรพการหิรัญกิจ เองด้วย รวมทั้งสิ้นประมาณ ๕๐๐,๐๐๐.- บาท นับเป็นเงินจำนวนมาก
 เมื่อเทียบกับหนี้ของธนาคารซึ่งเร่งรัดไม่ได้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ จำนวน ๑,๐๔๗,๑๑๖ บาท^๒
 ในที่สุดเมื่อพระสรพการหิรัญกิจลมละลาย ประธาขณจึงขาดความเชื่อถือธนาคาร ธนาคาร
 บางกอกซีทีแบงก์ทุนจำกัด จึงได้รวมกิจการกับแบงก์จีนสยาม และเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทแบงก์
 จีนสยามทุนจำกัด ใ้รับพระบรมราชานุญาตในวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๓^๓

เจ้าของกิจการแบงก์จีนสยาม คือ นาย ช.ยูเส็ง นาย ช.ยูเส็ง ไ้เริ่มตนการ
 ทำงานในโรงยาณี เมื่อรวบรวมทุนรอนไ้บาง จึงเปิดร้านชื่อ "ยูเส็งเฮง" และขยาย
 กิจการเป็น "แบงก์ยูเส็งเฮง" โดยคักคอกับพ่อค้าอยในสำเพ็ง และเปลี่ยนชื่อเป็นแบงก์
 จีนสยามในเวลาต่อมา

บริษัทแบงก์จีนสยามทุนจำกัด มีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น ๒,๐๐๐,๐๐๐.- บาท เป็นทุนที่
 รัไว้แล้ว ๑,๐๐๐,๐๐๐.- บาท เงินสำรองและเงินสำรองพิเศษ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.

^๑ หจช. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ คำใ้การของ นายฉลอง ไ้ยนารถ .

^๒ หจช. ร. ๒ ค. ๑๕/๑ หนังสือจากกรรมการแบงก์จีนสยามทุน เร็ยนเสนาบดี

กระทรวงนครบาล ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๐ .

^๓ เรืองเดียวกัน .

^๔ หจช. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ คำใ้การของ นายฉลอง ไ้ยนารถ .

๒๔๕๓ เป็นจำนวน ๒๐,๐๐๐.- บาท ผู้ถือหุ้นใหญ่หรือเจ้าของธนาคาร คือ นาย ช.ยุเส็ง^๒
และผูกองค์ที่สำคัญ คือ

พระยาอัครวิบูลย์สุรพาหน

นายยูเส็งเฮง

อุณภิมฮวก

นายบุญรอด บุตรพระภิรมย์ภักดี

นอกจากนี้ยังมีหุ้นส่วนที่ปรากฏในบัญชี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ คือ

เจ้าพระยาเทพทวารวดี ๑๐๐,๐๐๐.- บาท

พระยาอัครวิบูลย์ ๑๐๐,๐๐๐.- บาท

พระยารัษฎากรโกศล ๕๐,๐๐๐.- บาท

และใคร่ใคร่อีกหลายคน ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เป็นหุ้นลม เพราะ "... ลวนแต่
ไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ไคลงเงินมีหุ้นจริง ๆ เลย ขอยืมชื่อไปใส่พอหู ๆ เท่านั้น ..." เป็นการใช้
ชื่อสวมทับหุ้นของ นายฉลอง ไนยนารถ คณะกรรมการประกอบควย

๑
พ.ศ. ร. ๖ ค. ๑๕/๑ งบบัญชีลูกหนี้เจ้าหนี้ บริษัทแบงก์เงินสยามทุนจำกัด
เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๑๒๕

๒
พ.ศ. ร. ๖ ค. ๑๕/๒ แบงก์สยามกัมมาจล (๒๖ ธันวาคม ๒๔๕๓ -
๓๐ กรกฎาคม ๒๔๕๔)

๓
พ.ศ. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ พระยารัษฎากรโกศล กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง ฐานะของแบงก์เงินสยาม งอนแงน วันที่ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๕๖

๔
พ.ศ. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำให้การของ นายฉลอง ไนยนารถ

นายวิเชียร (น้องชาย นาย ช.ยูเส็ง) เป็นผู้จัดการ

อุทกนิเวศ
หลวงภิรมย์ภักดี
อำเภอทองดี

ใช้บังคับ
๑๙๕๓

ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือ ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๓ นาย ช.ยูเส็ง หรือ นายฉลอง ไนยนาถ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการฝ่ายไทยของบริษัทเบงกอลสยามกัมมาจล ซึ่งมีอำนาจร่วมกับผู้จัดการฝรั่ง ในการควบคุมกิจการของธนาคารภายในประเทศ

นายฉลอง ไนยนาถ ในฐานะเจ้าของธนาคารเงินสยามทุน และผู้จัดการธนาคาร สยามกัมมาจล ได้ใช้อำนาจในการดำเนินงานประหนึ่งบริษัทเดียวกัน

ตามทัศนะของ นายฉลอง ไนยนาถ เกี่ยวกับธนาคารสยามกัมมาจล และธนาคาร เงินสยามทุน ทว่า

แต่การของเบงกอล หมายถึง บริษัทเบงกอลสยามกัมมาจล ที่จะติดต่อไปเป็นบริษัท ใหญ่ ๆ ซึ่งคิดไว้วางใจจะคงเป็นเบงกอลสำหรับการติดต่อกับต่างประเทศ ส่วนเบงกอล เงินสยามเป็นเบงกอลที่ทำการติดต่อกับพ่อค้าไทยเงินรายอยู่ในพื้นเมือง จำจะต้อง โอบอ้อมเข้าไว้คอย รานอยู่ยงเหล่านี้เองถาวรรวมกันเขาเป็นกำลังสำคัญมากอยู่ ขาพระพุทธเจ้าเห็นควยเกลลาวา เบงกอลสยามกัมมาจลกับเบงกอลเงินสยาม จะคง ทำการอาศัยกันคอบาน เรือนคักราม คงมีรากและเข็ม ฉะนั้น ในเวลานี้เบงกอล สยามกัมมาจลก็ได้ตั้งเป็นหลักฐานมีกำลังโดยรัฐบาลได้อุดหนุนอยู่แล้ว จะต้องแก้ไข ก็เพียงวิธี จักการุโหเป็นประโยชน์แก่พ่อค้าไทยขึ้นยิ่งกว่าคอบาน แต่เบงกอลเงินสยาม นั้นก็พยายามก่อสร้างสร้างตัวคอบานของพวกไทยขึ้นในพื้นเมืองแท้ ๆ จนได้เป็น รูปเป็นร่างมีหลักฐานมั่นคงตั้งใจเป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่เพราะเหตุที่ทุนรอนน้อยและยัง มิได้รับความอุดหนุนจากรัฐบาลเลย ซึ่งอยู่ในฐานะที่ขัดข้อง ยังจะขยายการุโห กวางขวางออกไป เพื่อช่วยพ่อค้าไทยเงินให้สมเวลาสมัยของการที่เห็นไปไม่ได้ ...

พจช. ร. ๒ ก. ๑๕/๓ คำกราบบังคมทูลของ นายยูเส็ง เสง ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๐ .

นั้น นายฉลองฯ ได้กระทำการต่าง ๆ หนุเงิน เพื่อพยุ่งฐานะกิจการที่ตนมีส่วนร่วมจนล้มละลายในที่สุด กล่าวคือ

ธนาคารเงินสยามทุน ได้รับโอนลูกหนี้จาก บริษัทบางกอกซิตีแบงก์ทุนจำกัด ประมาณ ๖ แสนบาทเศษ ตามที่ตกลงมาแล้ว นายฉลอง โนยনারถ ได้ตั้งบริษัทโรงสีข้าวสยาม โดยใช้โรงสีข้าวของหลวงจิตรจางวานิช ซึ่งดำเนินการอยู่แล้ว แต่ฐานะไม่มั่นคง ได้ขอให้พระยารัชฎากรโกศล ไปเจรจากับมิสเตอร์ ฮอน เจ้าหน้หลวงจิตรจางวานิช และขอมอนผันหน้จากธนาคารสยามกับมาจด ได้รับพระราชทานเงินมาทำทุน ๒๕๐,๐๐๐.- บาท บริษัทมีหุ้นส่วน คือ

นายฉลอง โนยনারถ

หลวงสาธตราชายุทธ

พระโสภณเพชรรัตน์

พระยารัชฎากรโกศล

หลวงจิตรจางวานิช

มิสเตอร์ ฮอน

จากการตัดสินใจของ นายฉลอง โนยনারถ บริษัทโรงสีข้าวสยามได้ทำการขายตั้สัญญาใช้เงินล่วงหน้า (ฮวยตัว) เพื่อหาเงินมาชค้ไรหน้ของแบงก์เงินสยามทุน ประมาณ เดือนละ ๓,๐๐๐,๐๐๐.- บาท อายุตั้ ๑๕ วัน จึงมีเงินที่สามารถนำมาใช้ได้ประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐.- บาท ถึง ๑,๔๐๐,๐๐๐.- บาท เงินจำนวนนี้ นำมาทำทุนโรงสีครั้งหน้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำกราบบังคมทูลของ พระยารัชฎากรโกศล
เดือนธันวาคม ๒๔๕๖.

นายฉลองฯ เอาไปครึ่งหนึ่ง บริษัทต้องเสียดอกเบี้ย ร้อยละ ๓ ในการขายตั๋วลงหน้า
 คั้งนั้น จำนวนเงินที่นายฉลองฯเอาไป ๑,๕๐๐,๐๐๐.- บาท ต้องเสียดอกเบี้ยประมาณ
 เดือนละ ๕๐,๐๐๐.- บาท - ๕๕,๐๐๐.- บาท บริษัทได้ดำเนินการเช่นนี้ ๓๓ เดือน รวมเป็น
 ๑,๓๐๐,๐๐๐.- บาท กวไรที่ไต่จากการประกอบการ เดือนละ ๑๗,๐๐๐.- บาท รวมเป็นเงิน
 ๕๖,๐๐๐.- บาท ยังคงขาดอยู่ ๕๕๐,๐๐๐.- บาท รวมกับหนี้เก่า ๖๐๐,๐๐๐.- บาท เป็น
 ๑,๓๕๖,๐๐๐.- บาท

สำหรับบริษัทโรงสีข้าวสยาม ไต่กำไรประมาณ ๑ ล้านบาทเศษ แต่ไม่มีตัวเงิน
 เพราะเปิดบัญชีไว้กับแบงก์เงินสยามทุน การเงินของบริษัทและธนาคารจึงควมมากยิ่งขึ้น
 หลวงจิตรจางวานิช ไม่ยอมให้ นายฉลองฯ ใช้วิธีการย่วยตัวอีกต่อไป คั้งนั้น
 เมื่อถึงกำหนดอายุของตัว ผู้ซื้อมาเก็บเงินที่บริษัทโรงสีสยาม บริษัทจึงออกเช็คจ่ายเงินตาม
 บัญชีที่มีอยู่ในธนาคารเงินสยามทุน แต่ธนาคารไม่มีตัวเงินที่จะจ่ายได้ ผู้รับตัวจึงฟ้องบริษัท
 ให้ล้มละลาย บริษัทจึงจำเป็นต้องฟ้องธนาคารล้มลงต่อไป นายฉลอง ไนยนารถ ได้ใช้เงิน
 ของธนาคารสยามกัมมาจลที่สาขาราษฎร์จ่ายก่อน โดยที่ผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศไม่รู้เห็น
 ๒
 ควญ กล่าวคือ

เมื่อธนาคารสยามกัมมาจล เปิดสาขาคำเนินการ ณ อาคารสำนักงานธนาคาร
 เงินสยามทุน ที่ถนนราชวงศ์ โดยที่ ธนาคารเงินสยามทุนกระทำการเพื่อให้เป็นที่เข้าใจว่า
 เป็นสาขาของธนาคารสยามกัมมาจล เช่นชนปายว่า "บริษัทแบงก์เงินสยามทุนจำกัด

๑ เรื่องเดียวกัน

๒ หจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำกราบบังคมทูลของ เจ้าพระยาบวรราช

ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๔๕๖

สาขาบริษัทแบงก์สยามกัมมาจลทุนจำกัด" เงินส่วนที่เป็นของบริษัทแบงก์สยามกัมมาจล ต้องสูญเสียไปเพราะการดำเนินงานที่ผิดพลาด ดังนี้

๑. ระบบการใช้จ่ายชำระเงินระหว่างธนาคารไมรัคกัม คือ

แบงก์เงินสยามกับสาขาของแบงก์สยามกัมมาจล ได้มีบัญชีเงินรายวันเกี่ยข้องกัน เมื่อแบงก์เงินสยามต้องการเงินก็ออกเช็คของแบงก์สยามกัมมาจล แลส่งจ่ายให้ กับผู้ใดคนหนึ่ง ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งแล้วแต่จะสั่ง เช่น ออกเช็คส่งให้แบงก์ฝรั่งเศส จ่ายเงินให้ แบงก์ฝรั่งเศสรับเช็คของแบงก์เงินสยามไว้ ก็ไปเอาเงินที่แบงก์สยาม กัมมาจล เมื่อแบงก์สยามกัมมาจลได้รับเช็คไว้แล้วนั้น ยังไม่รู้ใ้ควาเงินที่มีอยู่ใน สาขาของแบงก์สยามกัมมาจลที่สำเพ็ง จะมีพอหรือไม่ เพราะแบงก์เงินสยามไม่มี อำนาจที่จะออกเช็คส่งจ่ายเงินให้เกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในสาขาของแบงก์สยาม กัมมาจลที่สำเพ็ง เมื่อแบงก์สยามกัมมาจลได้รับเช็คไว้แล้วก็ส่งไปยังสาขาที่สำเพ็ง ถ้าสาขาไม่ส่งเช็คกลับคืนในวันนั้นก็ถือว่าเงินมีพอแล้วแบงก์สยามกัมมาจลจึงตั้ง บัญชี เป็นลูกหนี้ของแบงก์ฝรั่งเศส

ครั้นเมื่อ ระหว่างวันที่ ๖ ถึงวันที่ ๑๓ เดือนนี้ จำเลย (นายฉลอง ไนยวารด) ได้ตั้งกับผู้รับเช็คที่สาขาของแบงก์สยามกัมมาจล ไม่ให้เสนอเช็คของ แบงก์เงินสยามคือผู้จัดการของสาขาแบงก์สยามกัมมาจลดู เพื่อจะไม่ให้รู้ว่าเงินมีพอ หรือไม่ เมื่อเห็นเช่นนั้น แบงก์สยามกัมมาจลก็รู้ไม่ใ้ควาที่สาขาจะมีเงินพอกับเช็ค ที่จะต้องจ่ายหรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้ที่จะออกเช็คเป็นเงินเท่าไรก็ได้ เงินของแบงก์สยาม กัมมาจลจึงขาดไปประมาณล้านบาทเศษ เช็คของแบงก์เงินสยามนั้น นายวิเชียร ผู้จัดการแบงก์เงินสยามเป็นผู้เซ็นชื่อ^๒

ศูนย์วิทยพัทยากร

พจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำให้การของ นายกิมดี พอคำไม่ซอนสัก

ค.บ้านคำปี อ.สุโขทัย คอพระยายมราช เสนาบดีนครบาล ๒๐ ธันวาคม ๒๔๕๖

พจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำให้การของ นายพลอร์โอ พยานโจทก์

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๕๖

๒. โดยการส่งจ่ายเงินเป็นเงินสัปดาห์วาจา เช่น เงินชดเชยธนาคารสยามกัมมาจล
 หายไปประมาณ ๓๕๐,๐๐๐.- บาท ซึ่ง นายกิมผู้เก็บเงินแจ้งว่า นายฉลอง เรียกเอาไป
 ในจำนวนนี้ นายฉลอง ใ้ส่งให้ นายกิม จ่ายให้ นายเทียนฮี้ พระมนตรีพจนกิจ
 ๑๐๐,๐๐๐.- บาท โดยไม่มีลายลักษณ์อักษร ผู้รักษาเงินเข้าใจว่า

ผู้จัดการจะส่งควยปากหรือควยหูหนึ่งสัปดาห์เหมือนกัน ส่วนเงินที่ข้าพเจ้าเห็นเขา
 ส่งจ่ายควยปากเปล่านั้นเห็นแต่จั่วเลย (นายฉลอง โนนารถ) คนเก็บๆ ส่วน
 เงินที่จ่ายไปตามคำสั่งปากเปล่านั้นข้าพเจ้าก็รู้เอาไว้อะไรๆ การที่ทำอย่างนี้
 ข้าพเจ้าถือว่าไม่ผิดข้อบังคับ การที่ข้าพเจ้าทำตามคำสั่งนั้นก็เชื่อว่า จำเลย
 คนเก็บๆ เป็นผู้รับผิดชอบ^๒

นอกจากนั้น ธนาคารเงินสยามทุน ยังมีหนี้สูญอันเกิดจากการให้เบิกเงินเกินบัญชี
 ถึง ๖๔๗,๓๐๐.- บาท คือ

นายกิมวงวนฮวก (ลมละลาย)	ประมาณ	๑๓,๗๐๐.- บาท
บริษัทนาวาสยาม (ลมละลาย)		๒๒๐,๐๐๐.- บาท
พระสรรเพชญ์พจนกิจ (ลมละลาย)		๑๒๕,๐๐๐.- บาท
สวนหิมพาน (บัญชีพระสรรเพชญ์)		๑๑,๗๐๐.- บาท
พระสรรเพชญ์ (พี่น้องของพระสรรเพชญ์, หลวงประสารอักษรพรรณ)		๖๒,๙๐๐.- บาท

^๑ เรื่องเดียวกัน .

^๒ หจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำให้การของนายกิม วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๘๖ .

พระสรพยา (พี่น้องของพระสรพยาการ,	
หลวงประสารอักษรพรหม)	๒๕,๐๐๐.- บาท
มณีเนตร (ธนาการของพระสรพยาการ, ลมละลาย)	๑๐,๐๐๐.- บาท
หลวงประสารฯ	๓,๕๐๐.- บาท
กีเชียงและบุตร (ลมละลาย)	๑๕,๕๐๐.- บาท
เองเลี่ยนยง (ลมละลาย)	๕,๕๐๐.- บาท
จันแตก (ถึงแก่กรรม, ลมละลาย)	๒๑,๕๐๐.- บาท
งานเฮง	๖๕,๗๐๐.- บาท
งานเฮง	๖๕,๐๐๐.- บาท
งานเฮงหลี ทรัพย์ของจันยวน (ถึงแก่กรรม ลมละลาย)	๘,๕๐๐.- บาท
งานเฮงเส็ง	๑๗,๓๐๐.- บาท
งานเฮงจัน	๑๔,๐๐๐.- บาท
รวม	๖๕๗,๓๐๐.- บาท

การดำเนินการครั้งนี้ ถูกเปิดเผยขึ้น เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๕๖ เมื่อ นายอิลิกี้
 ผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศ สั่งจ่ายเงินตามเช็ค ที่ธนาคารฝรั่ง ๓ ธนาการ นำมาขึ้นเงิน
 จากสาขาราชวงศ์ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐.- บาท ธนาการไม่มีเงินจ่ายให้ จึงเกิดการสอบสวน
 ขึ้น ในที่สุด นายฉลอง ไนยนาถ ถูกตัดสินลมละลาย และจำคุก ๑๐ ปี ธนาการจีนสยามทุน
 ลมละลายไปด้วย ตามคำพิพากษา วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖

พหุ. ร. ๖ ค. ๑๕/๒ Memo. from Mr. P. Schwarze to Mr.
 Williamsan dated June 29, 1911

พหุ. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ คำพิพากษา คดีที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๔๕๖ ศาลแพ่ง
 สนามสถิตยยุติธรรม ๘ มกราคม ๒๔๕๖

การล้มละลายของบริษัทแบงก์เงินสยามทุน และฐานะการเงิน การดำเนินงานของ บริษัทโรงสีข้าวสยาม และบริษัทสยามกัมมาจลทุนจำกัด ผูกพันกันเป็นลูกโซ่ และกระทบ กระเทือนถึงวงการค้า โดยเฉพาะการส่งออกข้าวเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ

ธนาคารสยามกัมมาจล ต้องสูญเสียเงินไปกับธนาคารเงินสยามทุนจำกัด ในขณะที่ บรรดาพ่อค้าจีนไทย ใช้บริการของธนาคารเงินสยามทุนจำกัด โดยเฉพาะกลุ่มบริษัทโรงสีข้าว สยาม ซึ่งส่งสินค้าข้าวเป็น ร้อยละ ๔๐ ของสินค้าข้าวทั้งหมด บริษัทเหล่านี้ได้ออกตั๋ว เป็น จำนวนมาก เมื่อบริษัทไม่มีเงิน เพราะถอนจากแบงก์เงินสยามทุนไม่ได้ ธนาคารซึ่งซื้อตั๋ว ไม่อาจเรียกเก็บเงินเมื่อตั๋วถึงกำหนด ธนาคารก็ขาดทุน ไม่อาจทำธุรกิจกับกิจการอื่น ๆ ได้ ธนาคารจำต้องปิดเคหะกิจทั้งหมด คือ

ไม่ยอมให้กู้ยืมเงินทรวง และไม่ยอมรับห่วยตั๋วจ่ายเงินสดให้... ก็เมื่อฉัน สูงสินค้าไปจำหน่ายยัง เมืองต่างประเทศอย่างที่เคยทำมาไม่ได้ ทั้งสินค้าที่ส่งให้ ส่งเขามาจากเมืองนอก แยกแยะทางราญใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นเอเยนตักไม่ยอมมอบ สินค้าใหม่จำหน่าย โลกอนนอกจากจะใคร่ส่งเงินสดไปรัฐชื้อมา เป็นอันคาขาย ไม่ได้ทั้งขาออกเขาเขา เพราะขาดตัวเงินสดที่สำหรับใช้จ่ายหมุนเวียนไปมา ส่วน ทั่วเงินที่ฝากอยู่ในแบงก์เงินสยามนั้น เมื่อแบงก์เงินสยามล้มละลายลงฉันก็เบิกมาใช้ ไม่ได้ ส่วนที่เป็นหนี้แบงก์เงินสยามอยู่ ก็คงจะถูกเร่งให้ไชนี่ต่อไป... ๒

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ หจข. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ หนังสือกราบบังคมทูลจากเสนาบดีกระทรวงการคลัง ที่ ๑๒๑๙๘/๑๓๐ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๕๖

๒ หจข. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ หนังสือรองทุกข์ ของพ่อค้าจีน กราบบังคมทูลหาพระกรุณา ขอพระราชทานให้แบงก์สยามกัมมาจลช่วยอุกทุน ณ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๔๕๖

กิจการที่จะล้มตามแบ่งเงินสยามทุนนอกจาก บริษัทแบ่งสยามก็มาลงทุนจำกัดแล้ว ยังมีกิจการโรงสี ๒๐ โรง เรือกลไฟ ๔ ลำ และห้างร้าน ๒ ห้าง ที่น่าวิตกคือ โรงสี หลวงจิตรจำนวานิช (บริษัทโรงสีข้าวสยาม, ซึ่งมีทุนของพระคลังข้างที่อยู่ ๕ แสนบาท มีโรงสีหยุตส์ข้าวถึง ๓๔ โรง^๒

บริษัทโรงสีข้าวสยาม ซึ่งเป็นยักษ์ใหญ่ในวงการค้าข้าวในขณะนั้น ได้เคยขอเงิน จากธนาคารต่างชาติ และได้รับความไว้วางใจใหญ่โดยไม่ตองให้หลักทรัพย์ประกัน และ ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันการส่งข้าวไป ฮองกง และสิงคโปร์ ให้บริษัทโดยธนาคารไม่ได้รับเอกสารส่งของ (Shipping documents) เลย ราคาข้าวที่ธนาคาร ๔ ธนาคารได้ จ่ายเงินล่วงหน้าให้บริษัทเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๕๕๐,๐๐๐.- บาท เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ ธนาคาร ไม่อาจจะกระทำดังที่เคย เพราะธนาคารไม่อาจเลี้ยงต่อไปได้ โรงสีข้าวที่ขาดทุนรอนใน การดำเนินงานต่างก็หยุดกิจการ บริษัทโรงสีข้าวสยามเองต้องลดปริมาณข้าวที่จะส่ง พอลา ข้าวจากหัวเมืองตองหยุตส์จึงมีการส่งข้าว กู้ฉวางงาน ราคาข้าวเปลือกตกต่ำลง เพราะ โรงสีไม่มีเงินซื้อข้าวประการหนึ่ง และเจ้าของโรงสีที่ไม่ล้มละลายถือโอกาสลดราคาข้าวลง เพื่อถักตุนไว้ส่งออกอีกประการหนึ่ง สำหรับข้าวสารที่ส่งแล้ว ราคาสูงขึ้นมากร เช่น ในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๕๖ ราคาข้าวสารชนจากเกวียนละ ๕๐ บาท เป็น ๕๕ บาท เป็นต้น^๓

๑ หจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ รายงานของเจ้าพระยามรราช กราบบังคมทูลฯ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๕๖.

๒ ใ
เรื่องเดียวกัน

๓ หจข. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ รายงานของพระยาราชสาสน์ เสนอต่อ พระยา บุรินทร์ราชรุจิ วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๕๖.

การที่บริษัทเล็ก ๆ ที่ทุนรอนน้อย ต้องหยุดดำเนินงานเป็นเพราะการค่าของไทยดำเนินได้จาก "เครดิต" ถ้าบริษัทใหญ่ล้มลง บริษัทเล็ก ๆ ก็ชวนเขลงไปด้วยเหมือนชบวนรถไฟ

วิธีการแก้ไขของรัฐบาลคือ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บริษัทโรงสีข้าวสยาม เพื่อให้บริษัทมีเงินดำเนินงาน และธนาคารสามารถเรียกเก็บเงินจากบริษัทได้ ธนาคารก็จะสามารถเปิดเครดิตให้กิจการอื่น ๆ สดต่อไป เพื่อให้หลีกเลี่ยงการกวาดล้างรัฐบาลให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคล รัฐบาลจึงมอบให้ธนาคารสยามกัมมาจลเป็นผู้ดำเนินการ^๒

เหตุการณ์ทางการเงินครั้งนี้ ชี้ให้เห็นสายใยการดำเนินงานของผู้ประกอบการพาณิชย์ในประเทศไทย ผู้ประกอบการมักดำเนินกิจการหลาย ๆ อย่างในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการธนาคารมักเกื้อกูลช่วยเหลือบุคคลในกลุ่มเดียวกัน ในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งคนไทยยังไม่คุ้นเคยกับการธนาคาร และรัฐบาลไม่มีข้อกำหนดควบคุมการดำเนินงานรัดกุมพอ เปิดโอกาสให้ นายธนาคารปล่อยสินเชื่อย่างไม่มีประกันวง ไขความคุ้นเคย และผลประโยชน์รวมที่ตนจะได้รับเป็นสำคัญ การผูกขาดการตัดสินใจเลือกการดำเนินงานเป็นของบุคคลเจ้าของทุนกลุ่มเล็ก ๆ และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมเป็นอย่างมาก กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จึงผูกขาดความมั่งคั่ง และเป็นตัวกำหนดความเป็นไปทางเศรษฐกิจของประเทศ

กรณีที่สอง : พิจารณาจากกลุ่มผู้ประกอบการจากรายชื่อผู้ก่อตั้ง และ/หรือกรรมการเมื่อแรกตั้ง ที่ปรากฏในทะเบียนบริษัทจำกัดของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็น

^๑ หจข. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ ผู้จัดการธนาคารพาณิชย์ ๔ ธนาคาร เสนอขอคิดเห็นต่อเจ้าพระยามรราช วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๕๖ .

^๒ หจข. ร. ๒ ค. ๑๕/๓ เสนาบดีกระทรวงการคลัง กราบบังคมทูลรายงานต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ ๑๒๑๗๘/๑๓๐ วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๕๖ .

กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารที่ก่อตั้งระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๔ - พ.ศ. ๒๔๔๘ จำนวน ๕ ธนาคาร
คือ ธนาคารมณฑลจำกัด ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจำกัด ธนาคารกรุงเทพจำกัด ธนาคาร
แห่งกรุงศรีอยุธยาจำกัด และธนาคารกสิกรไทยจำกัด

ธนาคารที่เกิดขึ้นในระบอบนี้ เป็นผู้มาจากการเอื้ออำนวยของสิ่งแวดล้อมทาง
เศรษฐกิจระหว่างสงคราม ทำให้คนมองเห็นช่องทางในการแสวงหากำไรจากการดำเนินงาน
กิจการธนาคาร ดังที่กล่าวโดยละเอียดแล้ว กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารมักมาจากคหบดี
ตระกูลใหญ่ ๆ ที่มีกิจการค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางการค้าขาย
โดยเฉพาะกิจการการค้าส่งออก ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกรณีแรก คหบดีเหล่านั้นมักเป็นคหบดี
เชื้อสายจีน เช่น ตระกูล ล่ำซำ หวังหลี ไสภณพานิช เตชะไพฑูริย์ รัตนรักษ์ หรือ
ตระกูลขุนนางไทย เช่น พินิจชนคดี ดังนั้นกลุ่มผู้ประกอบการจึงประกอบด้วยคหบดีเชื้อสายจีน
สัญชาติไทย และขุนนางหรือข้าราชการ

กลุ่มผู้ประกอบการในกรณีที่สองนี้ ยังมีโครงสร้างการดำเนินงานคล้ายคลึงกับกรณีแรก
ทว่ามีพื้นฐานความรู้ การศึกษา ทางเศรษฐกิจ การค้า และประสบการณ์หลายชั้น การดำเนิน
งานจึงแยบยล และผิดพลาดน้อยกว่าในกรณีแรก

ธนาคารมณฑล ชื่อเดิม คือ ธนาคารไทย เปิดดำเนินการวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๔๕
เงินทุน ๑๐ ล้านบาท จำนวนหุ้น ๑ แสนหุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐.- บาท

รายนามผู้ร่วมกิจการ

นายพลตรีเภา บริรักษ์ยุทธกิจ

นายวานิช ปานะนนท์

พระยาทรงสุรชัย (อนันตนาถ)

นายยล สมนานนท์

นายแนบ พลโยธิน

พระยาเฉลิมอากาศ (สุณี สุวรรณประคับ)

หลวงคำวิจิตรานูวรรค (ม.ล.คำวิหิ อิศรางกูร)

นายมา บุณกุล

กลุ่มธนาคารมณฑล ประกอบด้วยการดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในขณะนั้นอย่างน้อยสองคน คือ นายพลตรี เภา บริรักษ์มฤตยูทกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายวานิช ปานะนนท์ อธิบดีกรมพาณิชย์ ส่วน นายแนบ พหลโยธิน ก็เป็นหนึ่งในจำนวนคณะราษฎร พลตรี เภา และ นายวานิช มีความสัมพันธ์อันดีกับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และเนื่องด้วยผู้ประกอบการกลุ่มนี้เป็นข้าราชการประจำ จึงอาจเป็นไปได้ว่า การตั้งธนาคารนี้เป็นไปตามนโยบายทางเศรษฐกิจของ จอมพล ป. ผู้ก่อการเหล่านี้หลายคนรวมเป็นผู้ก่อตั้งบริษัทไทยเคมิคอล จำกัด ประกันภัยของรัฐบาล บริษัทนี้มีเงินทุน ๔ ล้านบาท ตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่กิจการต่าง ๆ และควบคุมกิจการค้าปลีกกันภัย รับประกันภัยทุกประเภท เช่น ภัยภัยทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การขนส่ง หรือ การประกันชีวิต ผู้ประกอบการธนาคารมณฑลที่ร่วมกับบริษัทนี้คือ นายวานิช ปานะนนท์ และ นายยล สมานนท์

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจำกัด

เงินทุนจดทะเบียน ๓ ล้านบาท จำนวนหุ้น ๓ หมื่นหุ้น

มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท ดำเนินกิจการวันที่ ๑๗

พฤษภาคม ๒๔๘๗

รายนามผู้เริ่มกิจการ

นายบุญช่วย วนิกกุล

ม. ร. ว. บุญรับ อินทรทนต์

นายมี เกษมสุวรรณ

นายเซ่ง เคียงศิริ

นายสนิท มหาคุณ

นายคันฉิมเมง → นวรัตน์

นายเล็ก เคียงศิริ

รายนามกรรมการ ณ วันจดทะเบียน ๑๕ กันยายน ๒๕๕๗

พระยาเทพวิฑูร		ประธานกรรมการ
ม.ร.ว.บุญริบ พินิจชนคดี		กรรมการ
นายมี	เกษมสุวรรณ	-กรรมการ
นายสนิท	มหาคุณ	กรรมการ
นายคัมเขิวเมง		กรรมการ
นายสงวน	บุญรักษ์	กรรมการ
นายเล็ก	เคี้ยงศิริ	กรรมการ
นายเชวง	เคี้ยงศิริ	กรรมการ
นายโล้วเคี้ยงชวน	บุลสุข	กรรมการ

ธนาคารกรุงเทพจำกัด เริ่มดำเนินการ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗
 เงินทุน ๒๐ ล้านบาท หุ้นสามัญที่ออกลงเงินให้เต็ม
 มูลค่า ๕๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าหุ้นได้รับแล้วหุ้นละ ๒๕ บาท
 นับเป็นมูลค่าหุ้นชำระแล้ว ๑ ล้านบาท

รายนามกรรมการ ณ วันจดทะเบียน ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

ม.ล. เพ็ญ	พงษ์บุญ	(เจ้าพระยารามราฆพ)
นายทองดี	นลราชสุวัจน์	
นายเฉลียว	ปทุมรส	
นายรอบบุญกิจ	ลีตานุช	

ราชกิจจานุเบกษา, ๖๒(๓ ตุลาคม ๒๕๕๗) : ๑๕๒๕ .

นายสวัสดิ์ โสคติทัต
 นายจิตตะเสน ปัญจะ
 นายถวิล มีสมกลิ่น
 นายบรรณกรโกวิท จักกะพาก
 นายชิน โสภณพานิช
 นายจัน แฉเจีย
 นายชอุย เทง แซ่อง

อำนาจกรรมการ คือ นายเฉลียว ปทุมรส

นายบรรณกรโกวิท จักกะพาก

ธนาคารนี้นับเป็นการรวมตัวของนักธุรกิจชาวจีน และข้าราชการในราชสำนัก
 เจ้าพระยารามราฆพ เป็นข้าราชการสำนักคนสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารกรุงเทพ คือ นายชิน โสภณพานิช ใ้คดำรงตำแหน่ง
 กรรมการและผู้จัดการใหญ่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ จนถึงปัจจุบันนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทยหรืออยุธยาจำกัด จดทะเบียน เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๕๕
 ดำเนินการครั้งแรก วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๕๕
 ทุนเริ่มแรก ๑,๐๐๐,๐๐๐.- บาท

รายงานผู้ก่อตั้ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธนาคารกรุงเทพหรืออยุธยา, ที่ระลึกครบรอบ ๒๕ ปี (พระนคร : ห.จ.ก.เอส.พี.
 เซอร์วิส เซนเตอร์, ๒๕๑๓).

นายลออเคช	ปิ่นสุวรรณ
นายวิวัฒนาการ	ณ ป้อมเพชร
น.ส. พงษ์จันทร์	เกงระคมยिंग
นายเขื่อน	พาณิชย์วิทย์
นายชน	การเคอร์
นายชำนาญ	ลือประเสริฐ
นายสุภาพ	เขมะภิรักษ

กรรมการชุดแรก

หลวงประเจิดอักษรลักษณ์		ประธานกรรมการ
นายชำนาญ	ลือประเสริฐ	กรรมการ
น.ส. พงษ์จันทร์	เกงระคมยिंग	กรรมการ
นายอุดม	จันทร์สมบัติ	กรรมการ
นายจรูญ	กิจจาทร	กรรมการ
นายสุภาพ	เขมะภิรักษ	กรรมการ
นายลออเคช	ปิ่นสุวรรณ	กรรมการ

ปัจจุบัน ผู้ถือหุ้นใหญ่ คือ นายชวน รัตนรักษ

ผู้ดำเนินงานในชั้นแรก มี ๖ นาย คือ นายตันจูเหลียง (ไพโรจน์ ตันเจริญ)

เป็นผู้จัดการ นายลออเคช ปิ่นสุวรรณ สมุหบัญชี และเสมียนพนักงานอีก ๔ นาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ เรือง เคียวกัน

๒ เรือง เคียวกัน

ธนาคารกสิกรไทยจำกัด

เริ่มดำเนินการ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ เงินทุน ๕๐๐,๐๐๐.- บาท

รายนามกรรมการ

นายสงวน	จู่ระ เฌมีย์
นายสวัสดิ์	โสดิทัต
นายยุพิน	จู่ระกูด
นายทองปอด	ชดภูมิ
นายกุนหลิน	แซหญิง
นายโชติ	ลำชำ
นายสุรณ	จิ่งแยมยีน
นายกำธร	วิสุทธิผล
นายเจียน	รัตตะกนิษฐ
นายฮอนฝ่า	แซเลา
นายโทหน้า	แซหญิง

อำนวยการกรรมการ

นายสงวน	จู่ระ เฌมีย์
นายโชติ	ลำชำ

อำนวยการกรรมการตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มีอำนาจลงลายมือชื่อและประทับตราเป็นสำคัญ
แทนบริษัท

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราชกิจจานุเบกษา, ๖๒(๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘).

กลุ่มผู้ประกอบการธนาคารไทย มีลักษณะที่สำคัญ ๆ คือ

๑. เติบโตขึ้นจากการสะสมทุนทางด้านการค้า ทั้งภายในและนอกประเทศ เช่น
ค้าไม้ ขาว น้ำตาล กระจอบ ตัวอย่างเช่น พระสรรเพชญ์วิรัชกิจ นายฉลอง ไนยบรรณ
 นายชิน โสภณพานิช (ทำธุรกิจการค้าไม้ บริษัทก่อสร้าง ค้าขายเครื่องเขียนแบบเวียน)
 ตระกูลลำซำ คำเนิงงาน "ห้างลำซำ" ซึ่ง นายอึ้ง ลำซำ ต้นตระกูล เป็นผู้ก่อตั้ง คำเนิง
 กิจการค้าทั้งภายในและนอกประเทศ รับสัมปทานป่าไม้ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งไม้ไปยังประเทศ
 ต่าง ๆ ทั้งเอเชีย และยุโรป เมื่อ นายอึ้ง ถึงแก่กรรม นายอึ้งซุกหลง บุตร ใ้ได้รับช่วงงาน
 ต่อและขยายกิจการลงขาว น้ำตาล กระจอบย่าน กิจการประกันภัย ใ้แก่กิจการในปัจจุบัน
 คือ บริษัทป่าไม้ชัยวัฒน์ ลำซำ โรงเลื่อยไม้กิมหลง บริษัทลอคซ์เลย์ไรซ์ จำกัด บุตรของ
 นายอึ้งซุกหลง คือ นายโชติ นายจุลินทร์ และ นายเกษม ลำซำ ใ้ช่วยกันก่อตั้งกลีกรไทย
 ขึ้นมา

เนื่องด้วย กลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวจีน จึงดำเนินธุรกิจตามแบบฉบับของ
ชาวจีน คือ รวมเอาเรื่องเศรษฐกิจกับครอบครัวเข้าด้วยกัน ภายในครอบครัวเปรียบเสมือน
หน่วยอาชีพและหน่วยเศรษฐกิจชั้นมูลฐาน ทำหน้าที่ฝึกอาชีพใ้แก่สมาชิกในครอบครัว เริ่ม
ตั้งแต่เด็กจนมีความชำนาญขึ้น ในที่ลูกผู้ชายจะเข้าทำงานแทนพ่อในฐานะเจ้าของร้านต่อไป
ดังนั้น ระบบธุรกิจจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและวงศ์ตระกูล ทุกคนต่างทำงานโดยถือ
เอาระบบอาวุโสของครอบครัวเป็นหลัก มีความไว้วางใจและสุจริตต่อกันและกัน ธุรกิจจึง
ดำเนินไปอย่างราบรื่น

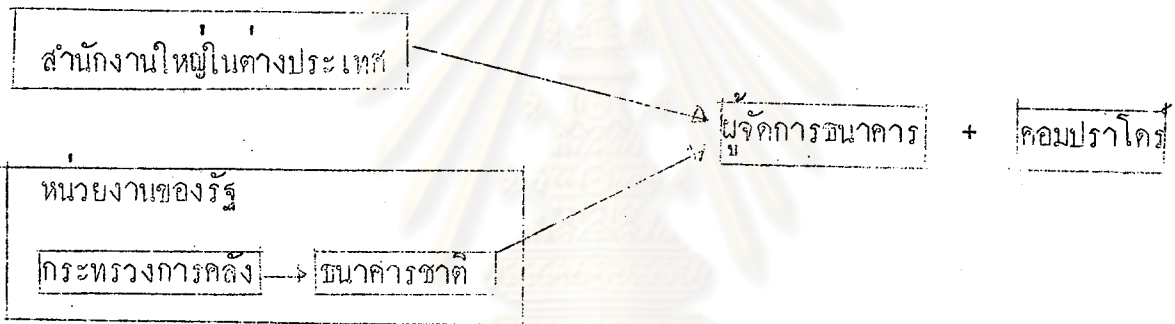
นอกจากนั้น กลุ่มผู้ประกอบการมักมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มทางค่าน
 เครือญาติ เช่น ตระกูล หวังหลี ลำซำ บุลสุข เป็นต้น หรือมีความสัมพันธ์ทางค่านธุรกิจ
 โดยผ่านสมาคมอาชีพทางธุรกิจ เช่น สมาคมพอลคาเพชร สมาคมพอลคาน้ำแข็ง สมาคมหอ
 การค้าจีน สมาคมธนาคารไทย เป็นต้น มุสณิธิของตระกูล ใ้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม
 กิจการค้าซึ่งกันและกัน

๒. กลุ่มผู้ประกอบการมักได้รับการศึกษาภายในประเทศเป็นอย่างดี และใ้ศึกษา
อาชีพค่านธุรกิจการค้าในต่างประเทศ ซึ่งมักเป็นประเทศในยุโรป และประเทศจีน โดย

สอดคล้องกับอาชีพของตระกูลที่ดำเนินการอยู่

๓. กลุ่มผู้ประกอบการธนาคาร มีความสามารถในการเข้ากับระบบราชการไทยได้ดี
บางคนได้รับตำแหน่งที่มีเกียรติและมีความสำคัญในธุรกิจของไทย เช่น หลวงโสภณเพชรรัตน์
พระมนตรีพจนกิจ หรือ นายจุลินทร ลำชา นายกษมาคมพochaไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และ
ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เทียบกับการเพิ่มเกียรติและฐานะทางสังคมของตน

ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ หมายถึงธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในต่างประเทศ
และมาเปิดสาขาคำเนินการในประเทศไทย มีโครงสร้างการดำเนินงาน ดังนี้



ธนาคารต่างชาติส่วนใหญ่เป็นธนาคารสาขา การดำเนินกิจการขึ้นอยู่กับนโยบาย
ของสำนักงานใหญ่ในประเทศตน รวมทั้งนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาล
ของตนด้วย ในขณะที่เดียวกัน ธนาคารจำเป็นต้องกระทำความชอบกำหนดระเบียบปฏิบัติตาม
กฎหมายไทยด้วย การดำเนินการหาประโยชน์ของธนาคารจะกว้างขวางเพียงใด ขึ้นอยู่
กับปริมาณความร่ำรวยของกฎหมายและหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมการดำเนินงานของธนาคาร

ประกอบด้วย ธนาคารตะวันตก (รวมธนาคารสมัยใหม่ของญี่ปุ่น และอินเดีย) และ
ธนาคารจีน (ดำเนินงานแบบ Supra-territorial bank ในสิงคโปร์ และ จีน).

นโยบายของธนาคารต่างชาติ มุ่งสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
ของคุณ อำนวยความสะดวกทางการเงินแก่พอลา ธนาคารเหล่านี้ไม่สนใจพัฒนาการ
เศรษฐกิจภายในประเทศไทย ไม่มีการพัฒนาสาขาในลักษณะของการสนองความต้องการ
เกี่ยวกับธุรกิจในห้องดินของไทย เช่น โอเวอร์ซีไชนาแบงก์มุ่งระดมผลประโยชน์ในประเทศไทย
เพื่อส่งไปสนับสนุนการเมืองในประเทศจีน เป็นต้น

ทุนดำเนินงานของธนาคาร ได้รับจากสำนักงานใหญ่ ธนาคารไม่สนใจการลงทุน
ในประเทศ นอกจากนี้ทุกขั้มระยะสั้น การระดมเงินออมอยู่ในปริมาณไม่มากนัก

การควบคุมธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ ไซพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ตลอดจน
 ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เช่นเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ไทยทุกประการทั้งทางด้านกำกับการควบคุมการ
 ดำเนินงาน และการควบคุมทางการเงิน

การดำเนินงานในประเทศไทยระยะแรก ธนาคารคงขอพระราชทานอำนาจพิเศษ
 จากพระมหากษัตริย์ มีการดำเนินงานอย่างเป็นอิสระ เป็นเหตุให้ธนาคารต่างชาติไม่พอใจ
 เมื่อไทยจะจัดตั้งธนาคารชาติเพื่อควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยเกรงว่าจะ
 แข่งขันกันและผูกขาดธุรกิจการเงินในประเทศ โดยเฉพาะด้านการปริวรรตเงินตราระหว่าง
 ประเทศ ก็จึงเห็นได้จากความเห็นของ Mr. W. Sutherland ตัวแทน (ผู้จัดการ)
 ธนาคารชาร์เตอร์ ตลอดจนการก่อตั้งธนาคารชาติไทย ต่อ Mr. Williamsan ที่ปรึกษา
 กระทรวงการคลัง ชาวอังกฤษ^๒ เป็นที่น่าสังเกตว่า บทบาทของที่ปรึกษาชาวอังกฤษเกี่ยวกับ

^๒Silcock., TH., Thailand Social and Economic Studies, pp. 180 -
 182 ธนาคารต่างชาติถูกควบคุมไม่ให้อิสระธนาคารในประเทศไทย โดย พระราชบัญญัติ
 ธนาคารพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๕๐๕

MOF. Section 26 A/1 National Bank : Opinion of Various Bankers
 Regarding Functions of Proposal National Bank 1913 - 1914

เรื่องนี้เป็นไปในแนวทางเกี่ยวกับชนาการซึ่งมีสัญชาติเกี่ยวกับตน

ตามหลักการ ผู้จัดการสาธารณะรับนโยบายจากสำนักงานใหญ่มาดำเนินการ แต่สามารถเลือกวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมกับขอบเขตและข้อจำกัด ของสภาพแวดล้อม ในแต่ละประเทศที่ตนไปดำเนินการ โครงสร้างการดำเนินงานของชนาการพาณิชย์ต่างชาติ ในระยะเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่น่าสนใจคือ การร่วมมือระหว่างชนาการกับ คอมปราโตร์

คอมปราโตร์ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน เป็นผู้รู้จักสภาพตลาดในประเทศไทยมีความรู้ เกี่ยวกับการค้า และผู้ประกอบการค้า ตลอดจนผลิตภัณฑ์ขัณฑ์ ในขณะที่ยุโรปไม่มีความเข้าใจทางภาษา ขาดความรู้และข้อมูลทางการค้า ดังปรากฏว่าใน พ.ศ. ๒๔๓๓ ชาวจีนเป็นผู้ควบคุมเศรษฐกิจการค้าในประเทศไทย ร้อยละ ๖๒ ชาวอังกฤษ ร้อยละ ๒๖ จีนเกีย ร้อยละ ๘ อื่น ๆ อีก ร้อยละ ๔ นายชนาการยุโรปจึงต้องอาศัยคอมปราโตร์ ในกิจการชนาการ นับตั้งแต่การเป็นลามา การจ้างพนักงานชนาการ การค้าประกันพนักงาน การทำบัญชีรายวันของชนาการ การค้าประกันการกู้ยืมเมื่อมีผู้มาขอกู้ยืมจากชนาการ ตลอดจน การเรงรัดหนี้ คอมปราโตร์จึงทำหน้าที่เป็นลามา พนักงานวิเคราะห์หนี้เชื่อ แผนงานเรงรัด หนี้ ในการนี้คอมปราโตร์ต้องวางเงินจำนวนหนึ่งเป็นเงินค้ำประกันไว้กับชนาการ แต่จะได้อรับเงินเดือนและค่านายหน้าเป็นการตอบแทน

^๑ Silcock, T.H., Thailand Social and Economic Studies, p. 190.

^๒ Skinner, G. William, Chinese Society in Thailand, (Ithaca, New York : Cornell University Press, 1962), pp. 102, 108 - 109 .

^๓ พระยาสุริยานุวัตร, "ชนาการชาติ", ศรีกรุง (๒๒ สิงหาคม ๒๔๗๕) ระบุว่า "ชนาการและหางานของชาวต่างประเทศในกรุงเทพฯและประเทศจีนต้องอาศัย พวกคอมปราโตร์ทำการติดต่อกับชาว เมืองท่าการแทนผู้จัดการแทบทุกรายไป พวกคอมปราโตร์ ต้องวางวาง วางเงินค้ำประกันความถูกต้องของ เขาจนพอเพียงที่ผู้จัดการจะเชื่อถือได้ ทั้งผู้ช่วยผู้จัดการต้องคอยระวังอยู่เป็นเนืองนิตย์ว่า คอมปะคอรนี้จะไม่นำทุนของชนาการออกให้ คนกู้ยืมไปไม่เกินกว่าจำนวนที่คอมปะคอรได้วางมัดจำไว้"

ธนาคารพาณิชย์ไทยกับระบบคอมพิวเตอร์

ธนาคารพาณิชย์ไทยได้รับเอาระบบคอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกว่าคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการดำเนินงานด้วย ในหน้าที่ของนายหน้า หรือ ผู้ค้าประกันลูกค้านั่นเอง นึกกันแต่ว่าคอมพิวเตอร์ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานใหญ่ของธนาคาร โดยวางเงินสดหรือหลักทรัพย์ค้ำประกันไว้กับธนาคาร และคอมพิวเตอร์ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ตามที่ใดตกลงไว้ในสัญญา โดยธนาคารจะจ่ายเงินให้เป็นงวด ๆ

อย่างไรก็ตามในการให้กู้ยืมเงิน ลูกค้าบางรายอาจขอกู้ยืมจากธนาคารโดยตรงได้ หากมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นที่น่าพอใจ หากธนาคารเห็นว่าผู้ขอกู้มีหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่พอเพียงธนาคารจะให้คอมพิวเตอร์เป็นผู้พิจารณา นั่นคือ ธนาคารจะลดความเสี่ยงลงหากคอมพิวเตอร์ยินยอมค้ำประกันลูกค้ารายนั้น ๆ เพราะคอมพิวเตอร์สามารถรับรองหนี้ได้ภายในวงเงินที่วางไว้กับธนาคาร คอมพิวเตอร์จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธนาคารมาก และเนื่องจากคอมพิวเตอร์เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับวงการธุรกิจและการธนาคารมาก เมื่อธนาคารพาณิชย์เลิกการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์หลายท่านได้รับการแต่งตั้งให้รับตำแหน่งสำคัญ ๆ ในธนาคาร

สัมภาษณ์ คุณสุทัศน์ รัตนกลิก ฅ สงขลา ผู้จัดการธนาคารกรุงไทยจำกัด สาขา บางกอก ฅ ธนาคารกรุงไทยจำกัด สาขาบางกอก วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เวลา ๘.๐๐ - ๑๐.๐๐ น. คุณสุทัศน์ฯ ได้ยกตัวอย่างการดำเนินงานในระบบคอมพิวเตอร์จากการดำเนินงานของธนาคารเกษตร ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๘

สัมภาษณ์ คุณประยูร จินดาประดิษฐ์ ผู้จัดการทั่วไป ธนาคารทหารไทยจำกัด ฅ สำนักงานใหญ่ ธนาคารทหารไทยจำกัด วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เวลา ๘.๐๐ - ๙.๐๐ น. คอมพิวเตอร์ จะเสนอข้อวิพากษ์การธนาคารโดยผ่านสาขาของธนาคาร สาขาจะเสนอสำนักงานใหญ่เพื่อพิจารณาทำสัญญา และแต่งตั้งคอมพิวเตอร์ เมื่อเห็นสมควร ในบางสาขาอาจมีคอมพิวเตอร์เกินกว่าหนึ่งคนก็ได้

ประยูร จินดาประดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๑๔), หน้า ๖๑๒ - ๖๒๒ .

แม้กระนั้น ระบบคอมปราโกรีก็ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น การเรียกเงินจาก ลูกค้านอกเหนือจากดอกเบี้ยเงินธนาคาร หรือ "เงินปากถุง" ปัญหาการพิจารณาสินเชื่อ โดยขาดความระมัดระวัง ฯลฯ หลังจากเริ่มใช้พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาถึงผลเสียของระบบคอมปราโกรีที่ธนาคารพาณิชย์ ต่าง ๆ ใช้อยู่ และเห็นว่า การปฏิบัติงานของคอมปราโกรีในธนาคารพาณิชย์ก่อให้เกิดผลเสีย หายมาก จึงได้ยักยอกนโยบายที่จะให้เลิกคอมปราโกรี โดยกระทรวงการคลังเริ่มกำหนด เงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขาไว่ว่าจะต้องไม่มีคอมปราโกรี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นต้นมา

สำหรับสำนักงานที่เปิดดำเนินงานอยู่ก่อนแล้ว โดยมีคอมปราโกรีก็ได้แจ้งให้พิจารณา เลิกสัญญาเกี่ยวกับคอมปราโกรี เมื่อสิ้นสุดสัญญา หรือในระยะอื่นใดตามความเหมาะสม ในเมื่อ ได้ตรวจสอบเป็นรายสำนักงานไป ซึ่งธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือเลิกสัญญา คอมปราโกรีด้วยดี

การควบคุมธนาคารพาณิชย์

๑. กฎหมาย, ระเบียบ ข้อบังคับในการควบคุมธนาคารพาณิชย์

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ผู้คุมอำนาจการ ตัดสินใจคือ นายทุน และผู้ประสานประโยชน์ของนายทุน แต่การดำเนินงานต่าง ๆ ย่อม อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ การควบคุมธนาคารพาณิชย์ของไทย ไม่ค่อยเข้มงวดและรอบคอบพอ เปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์สามารถหาผลประโยชน์ในทาง ที่ไม่เป็นคุณต่อเศรษฐกิจไทยส่วนรวม จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติต่าง ๆ ตลอดจน

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างดี เพราะรัฐบาลถือว่าธนาคารจะขยายระบบเงินตราของไทยให้ได้รับความนิยมทั่วประเทศ และ สนับสนุนการค้าให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ธนาคารที่ขอพระบรมราชานุญาตดำเนินการต้องขอ พระราชทานอำนาจพิเศษ (charter) โดยผ่านกระทรวงเกษตรราธิการ ซึ่งมีหน้าที่พิจารณา

ว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ เพียงใด รัฐบาลไม่ควบคุมการดำเนินงานอย่างเข้มงวดนัก เช่น ไม่กำหนดอัตราเงินสต็อกสำรอง^๑ ค้างขึ้น เมื่อกิจการธนาคารล้ม เช่น ธนาคารจีนสยามทุน จำกัด ประชาชนจะสูญเสียเงินที่ตนฝากไว้ หรือไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ "ฝรั่งกู้เสีย ดอกเบี้ย ร้อยละ ๗ หรือ ๘ แต่พอเปลี่ยนมือมาเป็นคนไทยก็บางรายเดียวกัน มีประกัน อย่างเดียวกัน กลับเรียก ๑๒ เปอร์เซ็นต์^๒"

สำหรับธนาคารไทย "รัฐชอบ (prefer) อุดหนุนแรงกว่า การอุดหนุน นั้นเป็นการช่วยการค้าขาย (trade) เจริญอย่างยิ่ง"^๓

อำนาจพิเศษ ที่บริษัทสยามกัมมาจลทุนจำกัดได้รับพระราชทาน นับเป็นกฎอภัยบังคับของ ธนาคารพาณิชย์ฉบับแรก มีข้อจำกัดดังนี้ คือ

๑. กำหนดให้เงินทุน จำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐.- บาท
๒. ห้ามมิให้คนในบังคับต่างประเทศมีหุ้นส่วนโดยตรงหรือโดยทางใด ๆ เกิน ๑ ใน ๓ ของจำนวนทุนที่กำหนดไว้
๓. การให้ราษฎรกู้เงินโดยยืมที่ดิน หรือตักเสี้ยนไว้เป็นประกัน ต้องคิดดอกเบี้ย ไม่เกิน ร้อยละ ๑๕ ต่อปี ถ้าที่ดินหรือตักเสี้ยนตกเป็นของบริษัท เพราะขาดสัญญาจำนำหรือ ค่าประกัน ธนาคารจะต้องจำหน่ายภายในเวลาไม่ต่ำกว่า ๓ ปี

๑ หจช. ร. ๖ ค. ๑๕/๓ หนังสือร้องทุกข์ของพ่อค้าจีน กราบบังคับมทูลฯ
พระกรุณา ขอพระราชทานให้แบ่งสยามกัมมาจลช่วยอุดหนุน ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๔๕๖.

๒ หจช. ร. ๕ กษ. ๑๒/๒ เรื่อง บุคคลิกย์ แล้วเปลี่ยนเป็นบริษัทสยามกัมมาจล
(๘ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๔ - ๑๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๕).

๓ หจช. ร. ๗ ค. ๑๐/๑ เรื่องแบ่งสยามกัมมาจล (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๖๕ -
๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๖) (พระราชดำรัส ในรายงานเสนาบดีสภา ที่ ๗/๒๔๗๑ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม
๒๔๗๑).

๔. ห้ามมิให้บริษัทลดทุนลงถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนเดิม และการลดทุนต้องได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงเกษตรราธิการ

๕. บริษัทต้องกันเงินจากกำไรตั้งเป็นเงินสำรอง เพื่อชดเชยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๐ ของกำไรบริษัท จนกว่าเงินสำรองจะมีจำนวนเท่ากับ ๑ ใน ๓ ของจำนวนทุนเดิมของบริษัท

๖. ให้บริษัททำบัญชีทุก ๖ เดือน ตามแบบที่กำหนด ขึ้นต่อกระทรวงเกษตรราธิการ และเปิดไว้ในที่คนไปมาเห็นได้ง่าย ๗. ที่ทำการของบริษัท และถ้าเจ้าหน้าที่ของบริษัทยกฟ้องการบัญชีรายงานนี้ บริษัทจะต้องยอมจ่ายให้โดยคดีค่าเสียหายไม่เกินร้อยละ ๓๒ ยี่สิบ

๗. รัฐบาลมีอำนาจตรวจสอบสมุดบัญชี และเอกสารของบริษัทได้เสนอค่าชดเชย จะคงระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินวันละ ๒๐๐ บาท สำหรับทุกวันที่มีความผิดขึ้น บรรดาผู้จัดการหรือผู้อำนวยการของบริษัททุก ๆ คนที่อนุญาตหรือยอมให้มีการชดเชย จะคงระวางโทษไม่ต่ำกว่า วันละ ๒๐ บาท

จะเห็นได้ว่า เป็นการควบคุมอย่างหลวม ๆ วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ก็เพื่อดูแลกิจการธนาคารไทยไม่ให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของต่างชาติทั้งเช่น ธุรกิจสาขาอื่น ๆ เช่น การกำหนดอัตราส่วนของทุน หรือดูแลไม่ให้กิจการ ธนาคารยืมถาวร อสังหาริมทรัพย์ เพราะจะนำไปสู่การยืมครองที่ดินรายใหญ่ อันจะเป็นภัยต่อเศรษฐกิจโดยรวม เป็นต้น

กฎหมายฉบับแรกที่ตราขึ้นเกี่ยวกับกิจการธนาคารโดยตรง ฉบับแรก คือ "พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายเงินเป็นภัย หรือผ่าสุขแก่สาธารณชน พุทธศักราช ๒๔๗๑" ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๗๑ ซึ่งมีผลให้กระทรวงการคลัง ออกกฎกระทรวงในลักษณะที่คล้อยตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมีผลต่อธนาคารพาณิชย์โดยตรง คือ

เรื่องเดียวกัน .

เป็นสัดส่วนกับเงินกองทุน พระราชบัญญัตินี้ มีข้อบกพร่องบางประการ เช่น

๑. รัฐบาลมีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ตามคำขอ แต่ไม่มีอำนาจในการสั่งให้ธนาคารเลิกกิจการ
๒. ไม่มีข้อจำกัดฐานะของธนาคารว่า เป็นห้างหุ้นส่วน หรือ บริษัทจำกัด
๓. จำนวนทุนที่ชำระแล้วที่ระบุไว้ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐.- บาท เป็นจำนวนน้อย และไม่ยืดหยุ่นตามการเปลี่ยนแปลงของเงินตรา
๔. อัตราเงินฝากสำรองที่ระบุให้ธนาคารค้างไว้ ร้อยละ ๑๐ จนกว่าเงินสำรองจะมีถึง ร้อยละ ๕๐ ของทุนที่ชำระแล้ว น้อยเกินไป
๕. ไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจและจำนวนเงินจะให้ลูกค้าคนหนึ่ง ๆ กู้ยืมได้
๖. ไม่กำหนดให้มีการตรวจสอบว่าธนาคารสามารถชำระหนี้ได้หรือไม่
๗. ไม่กำหนดหลักการปฏิบัติอย่างแน่นอน ในกรณีที่ธนาคารหยุดการจ่ายเงิน คือ ไม่มีบทบัญญัติ คุ้มครองผู้จ่ายเงิน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยประสบกับภาวะเงินเฟ้อ ปริมาณเงินสดหมุนเวียนภายในประเทศเพิ่มขึ้นมาก อัตราเงินฝากสำรองที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ พุทธศักราช ๒๔๘๖ กลายเป็นอัตราต่ำเกินไป รัฐบาลจึงได้ออก พระราชบัญญัติควบคุมเศรษฐกิจในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๖ กำหนดอัตราเงินฝากสำรองของธนาคารพาณิชย์ให้สูงขึ้น คือ ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๕๐ ของเงินฝาก และก่อนการให้กู้ยืมหรือลงทุนต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังก่อน

ก่อนหน้านี้ ได้มีการจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทย ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ เพื่อ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๒๖.

มีความรับผิดชอบในอันที่จะต้องรักษาค่าแห่งเงินตราไว้ให้มั่นคง กับทั้ง เป็นผู้รักษาทุน
 สำรองเงินตราและทุนสำรองของธนาคารอื่น ๆ รวมตลอดถึงเงินคงคลังของรัฐบาล
 ... เป็นธนาคารของธนาคารต่าง ๆ และของรัฐบาล และทำการควบคุมปริมาณเครดิต
 และปริมาณแห่งเงินตราของบ้านเมือง

ได้จัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ เพื่อหลีกเลี่ยงการแทรกแซงทางการเงิน
 ของญี่ปุ่น นับเป็นการกำหนดใหม่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมธนาคารพาณิชย์ไทย ถึง
 รายละเอียดที่โลกกล่าวมาแล้ว

เนื่องจากความบกพร่องของพระราชบัญญัติ พุทธศักราช ๒๔๘๐ รัฐบาลได้ออกพระราช
 บัญญัติใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ คือ พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๘๘ เพื่อแก้ไข
 ขอบการของข้างตน คือ

๑. มาตรา ๕ : ธนาคารที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร จะต้องกันเงินไม่ต่ำกว่า
 ร้อยละ ๑๕ ของกำไรสุทธิ เพื่อตั้งเป็นเงินสำรอง และจะต้องไม่แจกกำไรแก่ผู้ถือหุ้น
 ใดไม่ว่าจะเป็นเงินปันผล เงินรางวัล หรือเงินอื่นใด หนึ่ง ๆ เป็นจำนวนสูงกว่า ร้อยละ
 ๑๕ ของทุนที่ชำระแล้ว เว้นไว้แต่และจนกว่าเงินสำรองจะเป็นจำนวน ร้อยละ ๖๐ ของทุน
 ที่ชำระแล้ว

๒. มาตรา ๑๐ : ทุกธนาคารต้องดำรงเงินสำรองอย่างน้อย ร้อยละ ๒๐
 ของเงินฝาก ครึ่งหนึ่งของเงินดังกล่าวต้องฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

๓. มาตรา ๑๑ : ห้ามมิให้ธนาคาร ให้ลูกค้าคนใดคนหนึ่งกู้เงินโดยตรง หรือ
 ทางอ้อม เป็นจำนวน ร้อยละ ๓๓ ของทุนที่ชำระแล้ว เว้นไว้แต่จะมีพันธบัตรรัฐบาลหรือ
 ตัวเงินคงคลังค้ำประกัน

๔. มาตรา ๑๒ : ดอกเบี้ยเงินฝาก มีความสัมพันธ์กับอัตรามาตรฐานที่ธนาคาร
 แห่งประเทศไทย โดยกำหนดขอบเขตที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะเคลื่อนไหว รวมอัตรามาตรฐาน

๕. มาตรา ๑๗ : ให้อำนาจรัฐบาลเพิกถอนการอนุญาตและเปลี่ยนแปลงการ
 ธนาคาร หากเห็นว่ฐานะการดำเนินงานโดยทั่วไปของธนาคารอยู่ในลักษณะอันจะทำความ
 เสียหาย ร้ายแรงแก่ประโยชน์ของประชาชน

นอกจากนั้น ยังมีการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์โดยไม่ต่องมีการเตือนล่วงหน้า
เป็นครั้งแรกอีกด้วย

พระราชบัญญัติฉบับนี้ นับเป็นการวางระเบียบวินัยทางการเงินแก่ระบบธนาคาร
มากกว่าที่จะเป็นเครื่องมือในการควบคุมกิจการธนาคาร และมีข้อความที่ไม่เหมาะสมบาง
ประการ เช่น ไม่มีการกำหนดอำนาจการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์อย่างแน่นอน ไม่มีการ
กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ไม่มีบทบัญญัติควบคุมการเปิดสาขาในประเทศไทย และอัตรา
เงินฝากสำรองที่กำหนดไว้ค่อนข้างสูง สำหรับระบบการเงินในระยะต่อ ๆ มา เป็นเหตุให้
เกิดพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๕๐๕

๒. การควบคุมธนาคารพาณิชย์โดยธนาคารแห่งประเทศไทย กระทำใน ๒ ลักษณะ
คือ การควบคุมเครดิต และ การกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์

การควบคุมเครดิต ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ สามารถสร้างเครดิต
ภายในประเทศ การสร้างเครดิตจำเป็นต้องมีปริมาณพอค้ำกับกำลังของเศรษฐกิจในขณะนั้น
ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหน้าที่ควบคุมปริมาณเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ให้มีปริมาณและ
คุณภาพที่เหมาะสม การควบคุมปริมาณเครดิต สามารถกระทำโดย การกำหนดอัตราดอกเบี้ย
ที่ธนาคารระหว่างประเทศไทยนำเงินไปให้ธนาคารพาณิชย์กัมพูชา หรืออัตราซื้อลดที่ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยกำหนดในการรับซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า "อัตราธนาคาร"
การเพิ่มอัตราธนาคาร จะมีผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินอื่น ๆ สูงขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็น
การจำกัดปริมาณเครดิตในทางตรงกันข้าม การลดอัตราธนาคารจะมีผลให้ปริมาณเครดิตใน
ตลาดการเงินมากขึ้น

นอกจากนั้น ยังสามารถควบคุมปริมาณเครดิตของธนาคารพาณิชย์ได้โดย กำหนด
ให้ธนาคารพาณิชย์ ดำรงเงินฝากสำรองในอัตราที่กำหนด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๘
อัตราเงินฝากสำรองที่ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นดังนี้

เมื่อ	อัตราเงินลดสำรอง (ส่วนร่อยของยอดเงินฝาก)
๑๔ ก.ค. ๒๔๘๖	๒๕
๑๕ ก.ย. ๒๔๘๖	๒๐
๑๓ มี.ค. ๒๔๘๗	๒๐
๒๑ มี.ค. ๒๔๘๗	๒๕
๓๐ มี.ค. ๒๔๘๘	๑๕
๔ เม.ย. ๒๔๘๘	๑๕
๑๐ มี.ย. ๒๔๘๘	๑๐

ที่มา : เริงชัย มะระกานนท์, การเงินการธนาคารในประเทศไทย, หน้า ๓๒๒

การกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ เป็นหน้าที่สำคัญหน้าที่หนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทยในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ให้เป็นไปตามขอบเขตของกฎหมาย

ฝ่ายกำกับธนาคารพาณิชย์ ของธนาคารแห่งประเทศไทย จะมีหน้าที่พิจารณาคำขอเปิดธนาคารใหม่ เปิดสาขาธนาคารใหม่ ขยายธนาคารที่ทำการ ติดตามให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการตามเงื่อนไขต่าง ๆ ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้จัดการ สมุห์บัญชี สาขา ฯลฯ และฝ่ายตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคาร โดยมีใจให้ธนาคารพาณิชย์ทราบล่วงหน้า หากธนาคารพาณิชย์ดำเนินการหลักเล็งหรือฝ่าฝืนกฎหมาย ก็จะมีการพิจารณาคำเนินการตามสมควรแก่กรณี

จะเห็นว่า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นมารัฐบาลมีแนวโน้มที่จะควบคุมกิจการธนาคารพาณิชย์มากขึ้นตามลำดับ ทั้งทางด้านระเบียบ ข้อกำหนด และสถาบันควบคุม ทั้งนี้ เพื่อที่จะรักษาเสถียรภาพการเงินของประเทศ คุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชน และดูแลให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินงานอย่างมีเสถียรภาพ แต่การออกกฎหมายส่วนใหญ่เป็นการแก้ไข

ปัญหาเฉพาะหน้า หรือ เป็นมาตรการป้องกันเมื่อปัญหานั้นได้เกิดขึ้นแล้ว แม้เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ก็ไม่มีกฎหมายระยะยาวที่รัดกุมพอที่จะควบคุมธนาคารพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย รับผิดชอบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ตะวันตก คือ ระบบธนาคารสาขาและธนาคารเพื่อการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมาดำเนินงาน แต่ละลักษณะต่าง ๆ ได้เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ธนาคารพาณิชย์จึงมีลักษณะ รูปแบบ และโครงสร้างการดำเนินงานเป็นของตนเอง และดำเนินงานภายใต้กฎหมายข้อบังคับที่ค่อนข้างหละหลวม ในขณะที่ผู้ประกอบการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน และระหว่างผู้ประกอบการและผู้มีอำนาจทางการเมือง สามารถทวีบทบาทของการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจ และผูกขาดการดำเนินงานและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการธนาคาร เป็นแหล่งเงินทุนขนาดใหญ่ กลุ่มใดสามารถครอบครองกิจการธนาคาร ก็เป็นหนทางในการเอื้ออำนวยกิจกรรมทางการค้าและธุรกิจด้านอื่น ๆ ของตนได้ต่อไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย